Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 297 (12387) | 1983 чылдың декабрь 28, среда | 1925 чылда үндезилеттинген. | Өртээ 3 көп.

Ленинчи партияны долгандыр сырый каттышкан совет кижилер бистиң Төрээн чуртувустуң экономиктиг болгаш камгаланыр күчүзүн могаг-шылаг чок быжыглаар, коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыр дээш бүгү күжүн бээр дээрзинге СЭКП Төп Комитединиң Пленуму быжыг бүзүрелин илергейлеп тур.

(СЭКП Төп Комитединиң Пленумунуң доктаалындан).

СЭКП-НИҢ ТӨП РЕВИЗИЯ КОМИССИЯЗЫНДА

Декабрь 27-де СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының хуралы болуп эрткен.

СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының ажыл-чорудулгазының дугайында дыңнадыгны ооң даргазы Г. Ф. Сизов кылган. СЭКП-ниң XXVI съездизиниң, СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) болгаш июнь (1983 ч.) Пленумнарының салган сорулгаларын, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Ю. В. Андроповтуң айтышкыннарын амыдыралга боттандырар дээш СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязы бүгү партия болгаш чон-биле кады идепкейлиг ажыллап келген деп, ол демдеглээн. «Правда» деп парлалга чериниң бүдүрүлге болгаш саң-хөө-ажыл-агый ажыл-чорудулгазының, СЭКП ТК-ның Херектер эргелелиниң капитал тудуунда херектериниң байдалының болгаш өске-даа черлериниң хыналдазын чоруткан. Чорудуп турар ревизия ажылы партийжи сагылга-чурумнуң быжыглыышкынынга, партияның акша-хереңгилериниң чарыгдаарында четпестерни чайладырынга идиг боор турар. СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының ажылынга улуг черни чер-черлерде партия организацияларының ревизия комиссияларының ажылынга дуза чедирери ээлеп турган.

СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязы акы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партияларның ревизия комиссиялары-биле ажыл дуржулгазын солчуурун уламчылаан.

СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының 1984 чылда ажыл планын хуралга көрген болгаш бадылаан.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленумунуң дугайында

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

1983 чылдың декабрь 27-де СЭКП ТК-ның Пленуму ажылын уламчылаан. «1984 чылда ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планының дугайында» ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, ССРЭ-ниң Күрплан даргазы Н. К. Байбаковтуң болгаш «1984 чылда ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң дугайында» ССРЭ-ниң саң-хөө министри В. Ф. Гарбузовтуң илеткелдериниң талазы-биле санал берген эштер: В. К. Гусев—СЭКП Саратов обкомунуң бирги секретары, Н. А. Тихонов —ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы, Г. С. Баштанюк—хөй чүък сөөртүр автомобильдер бүдүрер талазы-биле Кама каттыжыышкыныныӊ (КамАЗ) шуткулга заводунуң слесарьлар-эдикчилер бригадири, Татар АССР, Л. В. Радюкевич — Магнитогорскиниң В. И. Ленин аттыг металлургия комбинадының директору, М. С. Громова —күрүнениң «Коммунарка» уксаажыдылга заводунуң машиналыг саалда мастери, Москва область, П. Ф. Ломако—ССРЭ-ниң өңнүг металлургия министри, Д. И. Качин —СЭКП Камчатка обкомунуң бирги секретары.

Чугаалашкан айтырыглар талазы-биле доктаалды СЭКП ТК-ның Пленуму чаңгыс үн-биле хүлээп алган, ону парлалгага парлаар.

Пленум ажылын ооң-биле дооскан.

1984 чылда ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планының база ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң төлевилелдериниң дугайында

СЭКП Төп Комитединиң Пленумунуң доктаалы

Партияның XXVI съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле совет кижилерниң эрес-шудургу ажыл-ижиниң ачызында бистиң чуртувус экономиктиг болгаш социал депшилгениң оруу-биле бүзүрелдиг бар чорууруп СЭКП Төп Комитединиң Пленуму демдеглээн. СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) Пленумунуң айтышкыннарынга дүүштүр ажыл-агыйны социалистиг ёзу-биле эргелеп башкарарын сайзыраңгайжыдарынче, кадрларның организастыг болгаш сагылга-чурумнуг чорууп, ажыл-херекчи болгаш харыысалгалыг чорууп бедидеринче угландыр чайгылыш чок чорудуп турар ажыл таарымчалыг түңнелдерни берип турар. Экономиктиг хөгжүлдениң темпилери өскен, шынар көргүзүглери элээн экижээн, үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый продукциязын бүдүрери көвүдээн, демир-орук транспорту элээн туруштуг ажылдап турар апарган. Чоннуң боттуг орулгалары бедээн.

Ынчалзажок улус ажыл-агыйының дыка хөй участоктарында шуудап бербейн турар черлер, улуг четпестер ам-даа бар, оларны чайладыр дээш улуг ажылды чорудар апаар.

Чедип алдынган темпини, сорулгаларны херек кырынга шиитпирлээринче угланган нийти сорукту хевээр арттырары, экономикага партийжи болгаш күрүне удуртулгазының деңнелин чайгылыш чок бедидери, ажыктыг чоруктуң өзүлделиг эки угланыышкыннарын улам идепкейлиг хөгжүдери, оларга үргүлчү ындыг болур байдалды тургузары чугула.

СЭКП Төп Комитединиң Пленумунуң доктаадыры болза:

1. Партияның XXVI съездизиниң, СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) болгаш июнь (1983 ч.) Пленумнарының ажылдап кылганы иштики болгаш даштыкы политиканы боттандырар талазы-биле СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң ажыл-чорудулгазын чүмү-биле болгаш бүрүн долу чүүлдүг деп санаар.

Улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдериниң кол угланыышкыннарының талазы-биле СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Ю. В. Андроповтуң чугаазында кирген ханы үнелеп көрүүшкүннерни болгаш түңнээшкиннерни СЭКП Төп Комитединиң Пленуму чаңгыс эп-сеткилдиг чүүлдүгзүнүп база деткээн болгаш ол документини амгы үе-чадада партияның болгаш Совет күрүнениң социал-экономиктиг политиказын чырыткыландыр илергейлээн эң чугула политиктиг документ кылдыр көрдү.

Эш Ю. В. Андроповтуң көдүргени агар болгаш перспективтиг соңгаарладып болбас экономиктиг сорулгаларны шиитпирлээри бүгү партияның, бүгү совет болгаш ажыл-агый органнарының, хөй-нийти организацияларының болгаш күш-ажылчы коллективтериниң ажыл-чорудулгазының үндезини кылдыр салдынган турар ужурлуг, коммунист бүрүзүнүң эң чугула хүлээлгези болган турар ужурлуг деп, Пленум санады.

2. 1984 чылда ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң Күрүне планының база ССРЭ-ниң Күрүне бюджединиң төлевилелдерин колдуунда чүүлдүг деп көөр.

Планның болгаш бюджеттиң төлевилелдери партияның экономиктиг стратегиязынга дүгжүп, нийтилел бүдүрүлгезин улам ыңай шапкын хөгжүдерин база ооң ажыктыг чорууп улгаттырарын, чоннуң чаагай чорууп бедидерин хандырып, чурттуң камгаланыр аргазын чогуур деңнелге тургузарын хандырар бүгү эргежок чугула чүүлдерни баш удур көрүп турар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели ук төлевилелдерни ССРЭ-ниң Дээди Совединге чугаалажып көөрү-биле кирер.

3. Эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-лары, партия крайкомнары, обкомнары, округкомнары, хооркомнары болгаш райкомнары, партия эге организациялары, министерстволар болгаш ведомстволар, совет, ажыл-агый, профэвилел болгаш комсомол органнары 1984 чылдың планныг онаалдаларын күүседир болгаш ажыр күүседиринче күш-ажылчы коллективтерни, бүгү ажылчы чоннарны мобилизастаар талазы-биле организакчы болгаш масса-политиктиг ажылды калбартыр ужурлуг.

Экономиканың ажыктыг чорууп улам ыңай өстүрерин хандырар, ажыл-агый чорудулгазының деңнелин бедидеринче, эртем-техниктиг депшилгени дүргедедиринче, бүдүрүлге күчүзүн, материалдыг, күш-ажылчы болгаш саң-хөө бүгү курлавырларны улам долу ажыглаарынче кол кичээнгейни салыр. Немелде курлавырларны чүткүлдүг дилеп тывар, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн пландан ажыр бедидерин, продукцияның бот-үнезин чиңгедирин, орулганы көвүдедирин, кылыгларның шынарын экижидерин чедип алыр, кереэлиг хүлээлгелерни шыңгыы сагыыр.

Камналга чурумун сагыырынче бирги черге ниң кичээнгейин салыр. Күш-ажыл, чиг-эт, материалдар, одалга-энергетика курлавырларының чарыгдалдарын кызырар талазы-биле тодаргай хемчеглерни министерстволарга болгаш ведомстволарга, бүдүрүлге, тудуг бүрүзүнге, ажыл-агый бүрүзүнге ажылдап кылгаш, боттандырар.

ССРЭ-ниң Энергетика программазын боттандырары чугула сорулга болур.

Капитал тудугнуң хемчээли улам улгадып турарын барымдаалааш, тудуг ажылдарын организастаарын экижидеринче, кижи күжүн болгаш акша-хөреңгини ажыглалга кирер объектилерге мөөңнээринче, чаа бүдүрүлге күчүлерин дүрген ажыглалга кииирерин болгаш шиңгээдип алырын хандырарынче онза кичээнгейни салыр.

Агроүлетпүр комплекстериниң ажылдакчыларының күжениишкиннерин ССРЭ-ниң Аъш-чем программазын күүседиринче, шөлдерниң дүжүткүрүн болгаш мал ажылының продуктулуг чорууп бедидеринче доктаамал угландырар. Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге көрдүнген акша-хөреңгилерни улам ажыктыг ажыглаарын чедип алыр.

Экономиканың улам ыңайгы хөгжүлдезиниң, техника-экономиктиг бедик көргүзүглерни чедип алырының үндезининге он бирги беш чылдың социал программазын боттандырарын уламчылаар. Чоннуң хереглел бараанн арын бүдүрерин көвүдедирин, оларның шынарын бедидерин болгаш ассортиментизин калбартырын, ачы-дуза чедирер бүдүрүлгелерниң четкизин хөгжүдерин болгаш оларның ажылын экижидерин туруштуг чедип алыр. Кадык камгалалын, чырыдыышкынны, культураны хөгжүдер талазы-биле, чуртталга бажыңнарын, школа назыны четпээн уруглар албан черлерин, школаларны, эмнелгелерни, профтехучилищелерни ажыглалга кирер талазы-биле доктааттынган онаалдаларны күүседирин хандырар.

Ол бүгү айтырыглар крайларның болгаш областарның ам болур отчёт-соңгулдалыг партия конференцияларынга, ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткел-биле холбашкан бүгү ажылга чогуур черни ээлээн турарын эргежок чугула деп санаар.

4. Амгы сорулгаларны шиитпирлеп тура, улус ажыл-агый хөгжүлдезиниң стратегтиг айтырыгларынга кичээнгейни кошкадып болбас дээрзин СЭКП ТК-ның Пленуму онзалап айтып тур.

Экономиканы планнаарының болгаш башкарарының системазын, социалистиг ажыл-агыйжы чоруктуң стилин болгаш методтарын идепкейлиг сайзыраңгайжыдар херек. Каттыжыышкыннарның болгаш бүдүрүлгелерниң эргелерин калбартыр, оларның тускайлаң чорууп болгаш ажылдың түңнелдери дээш харыысалгазын бедидер талазы-биле чамдык адырларда чорудуп турар экономиктиг шенелденин чедиишкинниг боттандырар дээш партия, совет болгаш ажыл-агый органнары бүгү чүүлдерни кылыр хүлээлгелиг.

Тургустунган бүдүрүлге күчүлерин улам ажыктыг ажыглаар дээш ССРЭ-ниң Күрпланы, министерстволар болгаш ведомстволар, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери адырлар аразының болгаш адырлар иштиниң чамдык таварылгаларда дүүшпейн баар чоруктарын болгаш кошкак черлерин чайладыр талазы-биле тускай хемчеглерни ажылдап кылырын, оларны боттандырарының оруктарын болгаш аргаларын тодарадырын эргежок чугула деп санаар.

Бүдүрүлгеге, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң бүгү участоктарынга үлегерлиг корум-чурумну болгаш организастыг чорукту тургузар талазы-биле ажылды улам калбартыр, күрүнениң, планның болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаары дээш идепкейлиг демисежир херек.

5. 1984 чылдың планын болгаш он бирги беш чылдың онаалдаларын нийтизи-биле күүседири болгаш ажыр күүседир дээш, бедик бүдүрүлгечи түңнелдерни чедип алыры дээш социалистиг чарышты калбартырынче ажылчыннарны, колхозчуларны, инженер-техниктиг ажылдакчыларны, интеллигенцияны, бистиң чурттуң бүгү ажылчы чоннарын СЭКП Төп Комитеди кыйгырып тур. Империалистиг бөлүктерниң буруузу-биле шыңгыы чидигленген делегей байдалының үезинде планныг онаалдаларны ыяк күүседири, ак сеткилдиг бедик бүдүрүкчүлүг күш-ажыл — күш-ажылчы коллектив бүрүзүнүң, совет кижи бүрүзүнүң чүгле хүлээлгези эвес, харын патриотчу херээ.

* * *

Ленинчи партияны долгандыр сырый каттышкан совет кижилер бистиң Төрээн чуртувустуң экономиктиг болгаш камгаланыр күчүзүн могаг-шылаг чок быжыглаар, коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыр дээш бүгү күжүн бээр дээрзинге СЭКП Төп Комитединиң Пленуму быжыг бүзүрелин илергейлеп тур.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң он бирги чыыжының Эвилел Совединге соңгулдалар талазы-биле Тываның № 392 соңгулда округунуң талазы-биле округтуң соңгулда комиссиязының составын бадылаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

«ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында» ССРЭ Хоойлузунуң 24, 25 база 28 чүүлдеринге үндезилээш, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң **доктаадыры болза:**

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң он бирги чыыжының Эвилел Совединге соңгулдалар талазы-биле Тываның № 392 соңгулда округунуң талазы-биле округтуң соңгулда комиссиязын хөй-нийти организацияларының болгаш күш-ажылчы коллективтерниң төлээлекчилеринден дараазында составтыг кылдыр бадылаар:

Комиссияның даргазы Анатолий Иванович **Галайко**, автомобиль чолаачызы — Кызылдың № 1 чүък автотранспорт бүдүрүлгезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның даргазының оралакчызы Дандар-оол Көк-Хунаевич **Ооржак**, СЭКП обкомунуң секретары — партияның Тыва область организациязындан.

Комиссияның секретары Татьяна Борисовна **Оюн**, ВЛКСМ обкомунуң секретары — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарының Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Тыва область организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Сесер-оол Монгушович **Базыр-оол**, хойжу — Өвүр районда «Коммунизмче оруң» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Валентина Хертековна **Карма**, саанчы — Барыын-Хемчик районда «Барлык» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Валерий Очур-оолович **Монгуш**, мастер — «Сибирьтрансспецстрой» трестиң тускайжыттынган № 3 тудуг эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден. Улуг-Хем район.

Бичинмаа Кончуковна **Ондар**, башкы — Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Кара-кыс Манчыровна **Оолак**, бызаа ажаакчызы — Каа-Хем районда «Енисей» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Евгений Викторович **Стражев**, аппаратчик — «Тыва кобальт» комбинаттың гидрометаллургия цехиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Таңды район.

Мария Шагдыровна **Суваң-оол**, даараныкчы — Эрзин районнуң чоннуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң ажылдакчыларының коллективинден.

Николай Салчакович **Сундуп**, бызаңчы — «Тыва септелге тудуг» трестиң септелге-тудуг участогунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Бай-Тайга район.

Виктор Дмитриевич **Титов**, салбыр эргелекчизи — көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге-техниктиг хандырылга талазы-биле районнуң Туранда бүдүрүлге салбырының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Бии-Хем район.

Тамара Романовна **Туева**, куш ажаакчызы — Кызылдың куш фабриказының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл район.

Надежда Юрьевна **Ховалыг**, уруглар эмчизи — Чөөн-Хемчик районнуң Чадаанада төп эмнелгезиниң ажылдакчыларының коллективинден.

Дүкеек Чалчыкович **Чооду**, хойжу — Тес-Хем районда «Тес-Хем» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. БОЙДУ.

Кызыл хоорай,
1983 чылдың декабрь 26.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң он бирги чыыжының Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Тыва АССР-ден округтарның соңгулда комиссияларының составын бадылаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

«ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында» ССРЭ Хоойлузунуң 24, 25, 28 чүүлдеринге үндезилээш, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң **доктаадыры болза:**

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң он бирги чыыжының Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Тыва АССР-ден округтарның соңгулда комиссияларының составын хөй-нийти организацияларының болгаш күш-ажылчы коллективтерниң төлээлекчилеринден дараазында составтыг кылдыр бадылаар:

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КЫЗЫЛДЫҢ ЧӨӨН ТАЛАКЫ № 646 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Чүльдүм-оол Чылбай-оолович **Донгак**, дашчылар бригадазының бригадири — «Тыва тудуг» трестиң «Кызыл тудуг» эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Комиссияның даргазының оралакчызы Галина Шырвановна **Монгуш**, СЭКП хооркомунуң секретары — партияның Кызыл хоорай организациязындан.

Комиссияның секретары Любовь Маспык-ооловна **Чашоолова**, көдээ ажыл-агый техникумунда ВЛКСМ комитединиң секретары — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарының Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Кызыл хоорай организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Геннадий Георгиевич **Васильев**, токарь — Кызылдың № 1 чүък автотранспорт бүдүрүлгезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Виктор Николаевич **Дудин**, бүдүрүлге-техниктиг албаның инженери — республиканың «Тываэнерго» коммунэнерго бүдүрүлгезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Илья Афанасьевич **Захаров**, одалга аппаратуразының слесары — Кызылдың № 2 чүък автотранспорт бүдүрүлгезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Мария Аракчаевна **Иргит**, садыгжы — Кызылдың үлетпүр бараанңар садыының ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Светлана Анай-ооловна **Кажикай**, шеверлекчи — «Тыва тудуг» трестиң № 48 тудуг эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Виктор Сенди-Сүрүңович **Кара-Сал**, корреспондент — «Шын» солун редакциязының ажылдакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Зинаида Ивановна **Карелина**, электромонтер — «Красноярскэнергонуң» Тывада электри четкилериниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Надежда Борисовна **Кондратьева**, СЭКП хоорkомунуң инструктору — партияның Кызыл хоорай организациязындан.

Климентий Ефимович **Куртенков**, геология-шинчилел бөлүүнүң начальниги — Тываның «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниг геология-шинчилел экспедициязының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Монгуш Хүргүл-оолович **Маңнай-оол**, төөгү секторунуң эргелекчизи — Тываның дыл, литература болгаш төөгүнүң эртем-шинчилел институдунуң эртем ажылдакчыларының, ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Людмила Степановна **Сермавкина**, дептерлекчи — Тыва АССР-ниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле күрүне комитединиң типографиязының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Александр Иванович **Чирков**, эрүмнээр станок машинизи — «Красноярскуголь» бүдүрүлге каттыжыышкынының «Каа-Хем» хөмүр-даш разрезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КЫЗЫЛДЫҢ БАРЫЫН ТАЛАКЫ № 647 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Геннадий Яковлевич **Костривцев**, электри-биле каңнакчы — Тываның автосептелге заводунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Комиссияның даргазының оралакчызы Мария Салчаковна **Очур-оол**, биче редактор — Тыва АССР-ниң Телевидение болгаш радио дамчыдылгазының күрүне комитединиң ажылдакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Комиссияның секретары Зоя Федоровна **Саая**, СЭКП Кызыл хоорkомунуң инструктору — партияның Кызыл хоорай организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Елена Викторовна **Андрюшина**, монтажчы — Тываның машина тудуушкун заводунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Елена Анай-ооловна **Аракчаа**, хеп быжар цехтиң ажылчыны — «Востоксибшвейпром» каттыжыышкынының Кызылда даараныглга фабриказының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Александр Васильевич **Гончаров**, хептекчилер бригадазының бригадири — «Главкраснопярсктудугнуң» үлетпүр бүдүрүлгелер эргелелиниң Кызылда «Тудуг кезектери» комбинадының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Александр Александрович **Даржай**, «Улуг-Хем» альманахтың редактору — Тыва АССР-ниң Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чериниң чогаадыкчы ажылдакчыларының, ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

(Уланчызы 2-ги арында).

Тувинская республиканская БИБЛИОТЕКА им. А. С. Пушкина

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң он бирги чыыжының Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Тыва АССР-ден округтарның соңгулда комиссияларының составын бадылаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

Наталья Вениаминовна **Зайченко**, кезер эмчи — республика эмнелгезиниң ажылдакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Вера Петровна **Колмакова**, ажылчын — Тываның сүт комбинадының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Софья Угужековна **Куулар**, оператор — харылзааның Кызыл хоорай белдириниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Александр Викторович **Милый**, инженер-энергетик — көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге-техниктиг хандырылгазының талазы-биле Кызылдың районнар аразының бүдүрүлге каттыжыышкынының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл хоорай.

Даттык-оол Манчын-Доржуевич **Ооржак**, профоблчөвүлелдиң инструктору — профессионалдар эвилелдериниң Тыва область организациязындан, Кызыл хоорай.

Николай Андреевич **Пынин**, дашчылар бригадазының бригадири — «Тыва тудуг» трестиң «Кызыл-тудуг» эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Тамара Юльяновна **Спрыгина**, бүдүрүлге өөредилгезиниң мастери — Кызылдың эъш-чем садының ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Иван Григорьевич **Холоша**, слесарь-жестянщик — Кызылдың № 3 чүък автобүдүрүлгезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ БАЙ-ТАЙГАНЫҢ № 648 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Мөңге Диниңмеевич **Кара-Сал**, СЭКП райкомунуң секретары — партияның Бай-Тайга район организациязындан.

Комиссияның даргазының оралакчызы Сүрүнчап Салчакович **Созур-оол**, бызанчы — «Тыва совхоз тудуг» каттыжыышкынның Мөңгүн-Тайгада бот-орулга-чарылгалыг тудуг участогунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның секретары Татьяна Салчаковна **Намчыл**, назы четпестерниң херектериниң талазы-биле комиссияның харысалгалыг секретары — күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Бай-Тайга район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Василий Ким-оолович **Дилгижек**, тракторист — Бай-Тайга районда «Тээли» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Довулдаң Салчаковна **Кара-Сал**, товаровед — Мөңгүн-Тайга районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Лидия Белековна **Кужугет**, дааранықчы — Бай-Тайга районнуң чоннуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Мая Иргитовна **Лама**, тудуг бригадазында звено удуртукчузу — Бай-Тайга районда «Бай-Тал» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Иранда Мартыгыровна **Мукулай**, эмчи сестразы — Бай-Тайганың төп район эмнелгезиниң ажылдакчыларының коллективинден.

Салчак Сагаан-Байырович **Очур**, райкүүском даргазының оралакчызы — күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Мөңгүн-Тайга район организациязындан.

Каң-оол Кара-оолович **Салчак**, МТМ эргелекчизи — Бай-Тайга районда «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Мария Донгаковна **Салчак**, Тээли суурда магазин садыгжызы — Бай-Тайга районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Анчымаа Санынмаевна **Хертек**, башкы — Бай-Тайга районда Тээли ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Клара Салчаковна **Хертек**, быжыкчы — Мөңгүн-Тайга районнуң чоннуң амыдырал хандырылга комбинадының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Ольга Хомушкуевна **Хомушку**, районнуң улус өөредилге килдизиниң инспектору — чырыдыышкын, дээди школа болгаш өөредилге черлериниң ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Бай-Тайга район организациязындан.

Тараачы Базырович **Чамбал**, бызанчы — «Тыва септелге тудуг» трестиң Тээлиде септелге-тудуг участогунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Бай-Тайга район.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ БАРЫЫН-ХЕМЧИКТИҢ № 649 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Шойдар-оол Санчытович **Кужугет**, тудугжулар бригадазының бригадири — «Тыва көдээ тудуг» трестиң көжүп чоруур механизастаттынган № 741 колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Барыын-Хемчик район.

Комиссияның даргазының оралакчызы Валентин Александрович **Стариков**, СЭКП райкомунуң ийиги секретары — партияның Барыын-Хемчик район организациязындан.

Комиссияның секретары Валентина Сергеевна **Очур**, ВЛКСМ райкомунуң секретары — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Барыын-Хемчик район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Василий Маркелович **Воронов**, рудникте чер өрүмнекчизи — В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинаттың рудниинниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Очаа Канчыыровна **Донгак**, тракторист — Барыын-Хемчик районнуң «Хемчик» совхозунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Садынмаа Ооржаковна **Донгак**, штукатур-маляр — «Тыва септелге-тудуг» трестиң Кызыл-Мажалык септелге-тудуг участогунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Барыын-Хемчик район.

Бопуп-Кара Чамзан-ооловна **Куулар**, саанчы — Барыын-Хемчик районнуң «Шекпээр» совхозунуң Суг-Кажаа сүт-бараан фермазының ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Мөңгүн-оол Кара-оолович **Куулар**, кол инженер — Барыын-Хемчик районнуң харылзааның Кызыл-Мажалыкта район белдириниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Галина Михайловна **Лукина**, Кызыл-Мажалык суурнуң универсалдыг магазининиң директору — Барыын-Хемчик районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Виктор Ефимович **Морозов**, ээлчег инженери — В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинаттың чылыг күжү-биле ажылдаар электротөвүнүң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Алдын-кыс Ондараевна **Ооржак**, «Дөң-Терезин» совхозтуң партком секретары — партияның Барыын-Хемчик район организациязындан.

Светлана Николаевна **Урюпина**, садыгжы — Ак-Довурак хоорайның № 20 магазининиң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Олег Онгай-оолович **Хомушку**, гидротехник — Барыын-Хемчик районнуң «Барлык» совхозунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Седенмаа Хомушкуевна **Хомушку**, башкы — Барыын-Хемчик районнуң Аксы-Барлык ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Владимир Андреевич **Чычаан-оол**, автомобиль чолаачызы — Барыын-Хемчик районнуң Ак-Довурак автобүдүрүлгезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ЧӨӨН-ХЕМЧИКТИҢ № 650 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Дагба Надымович **Ховалыг**, СЭКП райкомунуң ийиги секретары — партияның Чөөн-Хемчик район организациязындан.

Комиссияның даргазының оралакчызы Арагачы Дембелдеевич **Донгак**, склад эргелекчизи — Чөөн-Хемчик районда күрүнениң «Хемчик» аңныыр-тывыш ажыл-агыйының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның секретары Татьяна Дакпай-ооловна **Монгуш**, ВЛКСМ райкомунуң секретары — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Чөөн-Хемчик район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Сииринмаа Тасовна **Байкара**, дааранықчы — Чөөн-Хемчик районнуң чоннуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Лариса Александровна **Бородина**, ниитиниң чемненилге черлериниң каттыжыышкынының директору — Чөөн-Хемчик районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Калдар-оол Нурзатович **Кара-Монгуш**, слесарь — көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге-техниктиг хандырылгазының талазы-биле районнар аразының Чадаанада бүдүрүлге каттыжыышкынының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Сурунчаа Чылбак-Сарыговна **Куулар**, хойжу — Чөөн-Хемчик районда «Большевик» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Галина Кызыл-ооловна **Монгуш**, хойжу — Чөөн-Хемчик районда «Тыва» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Ольга Чүлдүмовна **Монгуш**, кулинар — Чөөн-Хемчик районнуң хереглекчилер ниитилелиниң № 3 столоваязының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Чадаана хоорай.

Ондагай Оялаевич **Монгуш**, хойжу — Чөөн-Хемчик районда «Чыраа-Бажы» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Олег Кувискаалович **Окан**, бүдүрүлге өөредилгезиниң мастери — Чөөн-Хемчик районда Чадаананың № 6 профессионал-техниктиг училищезиниң башкыларының, сургуулдарының, ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Дүктүг Дөнен-ооловна **Ондар**, саанчы — Чөөн-Хемчик районда СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Григорий Шожал-Доржуевич **Ооржак**, лесничийниң дузалакчызы — Чөөн-Хемчик районда Чадаана лесничестволунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Валерий Николаевич **Пушкарёв**, автокран башкарыкчызы — «Тыва көдээ тудуг» трестиң көжүп чоруур механизастаттынган № 463 колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Чөөн-Хемчик район.

Алефтина Сүгдүровна **Шаалы**, башкы — Чөөн-Хемчик районда Чадаананың № 3 ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КЫЗЫЛДЫҢ № 651 КӨДЭЭ СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Лидия Александровна **Бедарева**, СЭКП райкомунуң ийиги секретары — партияның Кызыл район организациязындан.

Комиссияның даргазының оралакчызы Борис Салчакович **Сотпа**, тудугжу — Тожу районнуң «Май 1» совхозунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның секретары Галина Петровна **Бессмертных**, районнуң төп библиотеказының эргелекчизи — күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Кызыл район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Светлана Даваевна **Байыр-оол**, ВЛКСМ райкомунуң секретары — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Тожу район организациязындан.

Любовь Бегзимейевна **Бегзимаа**, теплица ажылчыны — Кызыл районнуң теплица комбинадының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Алексей Анай-оолович **Кол**, механизатор — Тожу районнуң «Тоора-Хем» совхозунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Виктор Егорович **Логачёв**, электромонтёр — Кызылдың куш фабриказының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл район.

Людмила Васильевна **Машенкина**, экономист — «Тыва совхоз тудуг» каттыжыышкынның механизастаттынган № 2 колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Кызыл район.

Чечекмаа Монгушевна **Монгуш**, фуражёр — Кызыл районнуң «Кок-Тей» совхозунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Дадар-оол Хомушкуевич **Мылдык**, инспектор — улус депутаттарының Тожу район Совединиң күүскомунуң улус өөредилге килдизиниң ажылдакчыларының коллективинден.

Николай Даш-оолович **Ондар**, «Тиилелге» совхозтуң механизатору — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Кызыл район организациязындан.

Владимир Михайлович **Саая**, «Х Улуг хурал» совхозтуң гараж эргелекчизи — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Кызыл район организациязындан.

Александр Бадарчиевич **Салчак**, автомобиль чолаачызы — Кызыл районнуң «Кара-Хаак» совхозунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Галина Петровна **Селина**, башкы — Тожу районнуң Тоора-Хем ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Анна Васильевна **Фомина**, № 2 садыг каттыжыышкынының садыгжызы — Кызыл районнуң холушкак садының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ӨВҮРНҮҢ № 652 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Чындай Мамын-оолович **Монгуш**, СЭКП райкомунуң ийиги секретары — партияның Өвүр район организациязындан.

Комиссияның даргазының оралакчызы Канчыыр-оол Чаш-оолович **Монгуш**, хойжу — Сүт-Хөл районда «Сүт-Хөл» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның секретары Галина Кыргысовна **Паву**, ВЛКСМ райкомунуң ийиги секретары — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Өвүр район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Донгак Ойдупович **Дамбаа**, кол бухгалтер — Өвүр районда «Торгалыг» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Чечекмаа Карбыевна **Иргит**, башкы — Өвүр районда Хандагайты ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Галина Дембиреловна **Монгуш**, ВЛКСМ райкомунуң килдис эргелекчизи — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Сүт-Хөл район организациязындан.

Кыдай Даваевна **Монгуш**, хойжу — Өвүр районда «Кызыл тук» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Олег Алдын-оолович **Монгуш**, тудугжу — Өвүр районда «Коммунизмче орук» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Руслана Кызыл-ооловна **Монгуш**, дааранықчы — Өвүр районнуң чоннуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Хамааты-оол Дас-Эникович **Монгуш**, кадарчылар бригадазының бригадири — Сүт-Хөл районда Карл Маркс аттыг совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Светлана Сарыгларовна **Санчат**, районнуң склад эргелекчизи — Сүт-Хөл районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Александра Бораевна **Сарыглар**, башкы — Сүт-Хөл районда Бора-Тайга ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Шүгүү Шыырапович **Түлүш**, механизатор — Сүт-Хөл районда «Сүт-Хөл» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Алдай-оол Санаажыкович **Тюлюш**, тракторист — Өвүр районда «Ак-Чыраа» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Людмила Дагбаевна **Ховалыг**, саанчы — Сүт-Хөл районда «Алдан-Маадыр» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ БИИ-ХЕМНИҢ № 653 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Соңгулда комиссиязының даргазы Валентина Зиновьевна **Верзакова**, быжыкчы — Бии-Хем районнуң чоннуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның даргазының оралакчызы Александр Давыдович **Есипов**, профэвилел райкомунуң даргазы — көдээ ажыл-агыйның ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Каа-Хем район организациязындан.

Комиссияның секретары Владимир Иванович **Габитов**, СЭКП райкомунуң секретары — партияның Бии-Хем район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Александр Бырлайевич **Арган-оол**, чолаачы — «Сельхозхимияның» районнар аразының Туранда бүдүрүлге каттыжыышкынының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Бии-Хем район.

Нина Ефимовна **Балабанова**, станокчу — «Тыва көдээ тудуг» трестиң Туранда ыяш белеткээр пунктузунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Бии-Хем район.

Руф Исаевич **Бортников**, экономист — Каа-Хем районда СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Сергей Николаевич **Верещагин**, электромонтёр — Бии-Хем районнуң Туранда харылзаа белдириниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Александр Владимирович **Двоеглазов**, тудугжулар бригадазының бригадири — «Тыва көдээ тудуг» трестиң көжүп чоруур механизастаттынган № 958 колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Каа-Хем район.

Григорий Николаевич **Зуев**, септелге-тудуг участогунуң начальниги — «Тыва септелге тудуг» трестиң Туранда септелге-тудуг участогунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Бии-Хем район.

Александр Ойдуп-оолович **Салчак**, районнуң спорт комитединиң даргазы — күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Каа-Хем район организациязындан.

Лариса Ховалыговна **Самдан**, бызаа ажаакчызы — Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Вера Владимировна **Спрыгина**, ном магазининиң садыгжызы — Каа-Хем районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Сесенмаа Салчаковна **Тюлюш**, районнуң белеткел конторазының склад эргелекчизи — Бии-Хем районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Маргарита Ондаровна **Уйнук-оол**, башкы — Бии-Хем районнуң Туранның № 2 ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Алевтина Алексеевна **Шир-оол**, саанчы — Каа-Хем районда «Улуг Октябрь» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ТАҢДЫНЫҢ № 654 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Семён Сергеевич **Остапенко**, автомобиль чолаачызы — Таңдының ыяш ажыл-агыйының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның даргазының оралакчызы Карамаа Оюновна **Енаак**, СЭКП райкомунуң секретары — партияның Таңды район организациязындан.

Комиссияның секретары Татьяна Михайловна **Семёнова**, садыг килдизиниң эргелекчизи — Таңды районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Комиссияның кежигүннери:

Татьяна Исаковна **Андропенко**, кол зоотехник — улус депутаттарының Таңды район Совединиң күүскомунуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Нина Алексеевна **Костюк**, химиктиг арга-биле суг арыглалының инженери — Таңды районда «Тыва кобальт» комбинаттың энергия цегиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Владимир Анатольевич **Кузнецов**, РИХК-ның ажылдакчызы — улус депутаттарының Таңды район Совединиң күүскомунуң иштики херектер килдизиниң ажылдакчыларының коллективинден.

Анатолий Кузьмич **Лебедев**, автомобиль чолаачызы — «Сельхозхимияның» Бай-Хаакта район бүдүрүлге каттыжыышкынының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Таңды район.

Соңгукчу Сазыг-оолович **Монгуш**, директорнуң эртем талазы-биле оралакчызы — Таңды районда Тываның күрүнениң көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының дуржулга-бүдүрүлге ажыл-агыйының эртем ажылдакчыларының, ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Людмила Алексеевна **Нагаева**, уруглар садының нянязы — улус депутаттарының Таңды район Совединиң күүскомунуң улус өөредилге килдизиниң «Хүнчүгеш» деп уруглар садының ажылдакчыларының коллективинден, Межегей суур.

Зинаида Дамбыжаевна **Оюн**, саанчы — Тываның күрүнениң көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының дуржулга-бүдүрүлге ажыл-агыйының сүт-бараан фермазының эртем ажылдакчыларының, ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден. Таңды район.

Раиса Калаголовна **Оюн**, дааранықчы — чоннуң амыдырал хандырылгазының Таңды район бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Анатолий Алексеевич **Панин**, тракторист — Кызылдың № 2 орук-септелге тудуг эргелелиниң участогунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Таңды район.

Евгений Александрович **Селигеев**, механизатор — Тываның күрүнениң көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының дуржулга-бүдүрүлге ажыл-агыйының эртем ажылдакчыларының, ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Таңды район.

Василий Иванович **Соколов**, слесарь — «Тыва кобальт» комбинаттың септелге-механика цегиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Таңды район.

Галина Ефимовна **Шамонина**, товаровед — Таңды районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ТЕС-ХЕМНИҢ № 655 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссиязының даргазы Лопсан Соянович **Нурзат**, СЭКП райкомунуң секретары — партияның Тес-Хем район организациязындан.

Комиссияның даргазының оралакчызы Темир Соянович **Ловандай**, тудугжулар бригадазының бригадири — «Тыва совхоз тудуг» каттыжыышкынның көжүп чоруур механизастаттынган № 5 колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Эрзин район.

Комиссияның секретары Надежда Дажий-ооловна **Карди**, Самагалдай ортумак школазының башкызы — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Тес-Хем район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Аляна Чоодуевна **Аракчаа**, Мөрен суурда Культура бажыңының уран чүүл удуртукчузу — күрүне албан черлериниң ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Эрзин район организациязындан.

Барый-оол Иванович **Балдаң**, кол экономист — Тес-Хем районда «Чодураа» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Марс Алексеевич **Бичинжик**, автомобиль чолаачызы — Тес-Хем районнуң Самагалдайда ыяш ажыл-агыйының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларның коллективинден.

Чеден Балбар-оолович **Дангыт**, слесарь — көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге техниктиг хандырылгазының талазы-биле районнар аразының Самагалдайда бүдүрүлге каттыжыышкынының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Тес-Хем район.

Наталья Доржуевна **Ооржак**, санэпидстанцияның кол эмчизи — Эрзинниң төп район эмнелгезиниң ажылдакчыларының коллективинден.

Сүге-Маадыр Чамдалович **Сагаачы**, школа директору — Эрзин районда Кызыл-Сылдыс сес чыл школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Херелмаа Сагаламовна **Санчат**, хойжу — Тес-Хем районда «Тес-Хем» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Анай Балдановна **Севилбаа**, хойжу — Эрзин районда «Чаа орук» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Оксана Шагдыр-ооловна **Укей**, саанчы — Тес-Хем районда «Чодураа» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Александр Дамбаевич **Уржук**, райпода механик — Эрзин районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Белекмаа Николаевна **Хомушку**, Самагалдай суурда столоваяның повары — Тес-Хем районнуң хереглекчилер ниитилелинден.

Любовь Бадыевна **Шокар**, хойжу — Тес-Хем районда «О. Шынаа» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ОН БИРГИ ЧЫЫЖЫНЫҢ НАЦИОНАЛДАР СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДАЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ УЛУГ-ХЕМНИҢ № 656 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОКРУГТУҢ СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ

Комиссияның даргазы Григорий Тимофеевич **Попов**, каңнакчы — Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыгда автотранспорт бүдүрүлгезиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Комиссияның даргазының оралакчызы Юрий Долаанович **Лопсан**, СЭКП райкомунуң секретары — партияның Улуг-Хем район организациязындан.

Комиссияның секретары Татьяна Васильевна **Ножкина**, ВЛКСМ райкомунуң ийиги секретары — Бүгү-эвилелдиң Аныяктарның Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Улуг-Хем район организациязындан.

Комиссияның кежигүннери:

Валерий Монгул-оолович **Биче-оол**, тракторист — Улуг-Хем районда «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Владимир Дмитриевич **Гопиенко**, инженер — улус депутаттарының Улуг-Хем район Совединиң күүсекчи комитединиң көдээ ажыл-агый бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Нина Ондаровна **Даваа**, саанчы — Улуг-Хем районда «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Тамара Алексеевна **Дамбый**, шеверлекчи — «Красноярскгэсстрой» эргелелдиң көжүп чоруур механизастаттынган № 3 колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Улуг-Хем район.

Клара Михайловна **Дөтпе**, кол эмчи — Улуг-Хем районнуң Арыг-Үзүүнде участок эмнелгезиниң ажылдакчыларының коллективинден.

Чычаан-оол Монгушевич **Кенен**, хойжу — Улуг-Хем районда «Ак-Туруг» совхозтуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Зоя Сереновна **Лопсан**, повар — Улуг-Хем районда «Найырал» ажылчын кооперацияның ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Николай Ичинович **Монгуш**, Шагаан-Арыгда уругларның спорт школазының директору — чырыдыышкын, дээди өөредилге болгаш эртем албан черлериниң ажылдакчыларының профессионал эвилелиниң Улуг-Хем район организациязындан.

Станислав Николаевич **Панов**, № 18 КМК-ның начальниги — «Шагонартяжстрой» трестиң көжүп чоруур механизастаттынган № 18 колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Улуг-Хем район.

Маина Николаевна **Попова**, башкы — Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг ортумак школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Геннадий Григорьевич **Хохлов**, прораб — «Тыва көдээ тудуг» трестиң № 586 көжүп чоруур механизастаттынган колонназының ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден, Улуг-Хем район.

Любовь Егоровна **Чебынова**, дааранықчы — Улуг-Хем районнуң чоннуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының коллективинден.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. БОЙДУ.

Кызыл хоорай,
1983 чылдың декабрь 26.

Социализм чурттарында

ШТРАЛЬЗУНДУНУҢ ЧАА СУДНОЛАРЫ

БЕРЛИН. Штральзундуда судноларны тудуушкунунуң «Фольксверфорт» заводунга болган профэвилел конференциязының делегаттары Совет Эвилелинге «Атлантик-333» хевириниң соодукчуларлыг балык тудар 34 судноларны кылып бээрин беш чылдың ам эгелээр дөрткү чылының эң чугула сорулгазы деп санап турар. Ол болза траулер биле сейнерни чаңгыс кылдыр каттыштыр кылган судно болур. Ындыг судно балыкты тудар, болбаазырадыр болгаш доңурар бедик бүдүрүкчүлүг дериглер-биле хандыртынган. «Атлантик-333» судноларының ооң мурнундагы ындыг янзының судноларындан онзаланып турар чүүлү — эрик чоогунуң терең эвес сугларындан балыкты тудары. Штральзундунуң корабль тудукчулары 1985 чылга чедир 100 ындыг судноларны ССРЭ-ге кылып бээрлер. Оон аңгыда, келир чылын олар Совет Эвилелинге база бир чаа хевириниң «Траулер-фабрика-Атлантик-488» деп балык тудар суднону кылып эгелээрлер.

Судно бүдүрүлгези бодунуң туруп келген үжен чылдарының дургузунда Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүннери күрүнелерге балык тудар суднолар бүдүрер талазы-биле специализастаттынган улуг төп кылдыр сайзыраан. Ооң сугже суднолар эжиндирип киирер кылдыр тускай дериттинген эриктеринден ниитизи-биле 20 янзы хевириниң 1400 хире балык тудар судноларын сугже салып чоруткан. Ол чедиишкиннерни чедип алырынга судно тудуушкунуң болгаш даштыкы садыгның совет организацияларыбиле кады ажылдажылга улуг идиглиг болган.

ТЕРГИИННЕРНИҢ ОДУРУУНДА

ПРАГА. Рельс чокка боду чоруур чүък көдүрер краннар кылып үндүрерин Слана хоорайда Ян Шверма аттыг машина тудуушкунунуң заводунда эгелээн. Техниктиг шынарларының талазы-биле олар делегейниң ол чергелиг тергиин дээн машиналары-биле деңнежип турар болгаш колдуунда металлургияга ажылдаар, ол ышкаш контейнерлер чүдүрер, дүжүрер кылдыр кордүнгеннер. 30 болгаш 39 тонна чүък көдүрер ийи янзы краннарны Слана хоорайның бүдүрүлгези кылып үндүрер. Краннар рельс эдербес болганда, складтарның шөлүн делгемчиди кылыр болгаш ажылчын күштерни камнаар арганы берип турар. Чижээ, металлургияга ол күчүлүг машиналарны ажыглаар чорук ындыг янзылыг рельсбиле шимчээр машиналарны ажыглаанындан 45 хуу чиик чарыгдалдарлыг болуп турар. Оон аңгыда, ындыг краннарның боттарын кылып үндүрери база эвээш чарыгдалдарлыг болур.

БЕШ МИЛЛИОН ДУГААР

БУХАРЕСТ. Ясының «Технотон» заводта беш миллион дугаар радиоприемникти эптеп кылган. Румынияның аныяк радиоэлектроника үлетпүрүнүң ол болбаазын бүдүрүлгези туруп келген он чылдарының дургузунда радиоэлектроника аппаратураларының 140 ажыг хевирлерин кылып үндүрерин шиңгээдип алган, оларның аразында: ап чоруур болгаш турум ажылдаар радиоприемниктер, кассетофоннар болгаш автомобиль приемниктери, судноларның болгаш самолеттарның дамчыдар болгаш хүлээп алыр радио тургузуглары, телевидение дериглери болгаш оон-даа өске. Ам заводта хүннүң-не ийи муң ажыг радиоприемниктерни эптеп кылып турар. Ол бүдүрүлге бодунуң продукциязын хөй даштыкы чагыкчыларга берип турар.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ ШАЛЫПЧЫ ТУДУУ

ГАВАНА. «Бо болза Кубаның аныяк коммунистер эвилелиниң шалыпчы тудуу-дүрі» Гавана можунуң чөөн талазында Санта-Крус-дель-Норте хоорайның чанында Кубада тергиин улуг болгаш Латин Америкада ындыг электростанцияларның эң улуу болуп турар чылыг-биле ажылдаар электростанцияның тудуунга барган кижилерни мындыг плакат уткуп турар. Барык-ла ийи километр чедир шөйлүп чоруткан тудуг шөлүнде чер казар ажылдар доозулган, куба энергетиканың кайгамчык улуг тудуунуң корпустарын тудуп үндүрери болгаш дериглерни эптеп тургузары эгелээн. Төлевилеттинген күчүзү 1,2 миллион киловатт болуп турар станцияның ниити хевири тургустунуп кел чыдар.

Бодунуң камналгалының болгаш агаар-бойдусту хирлендирбес талазы-биле ховар дээн станция болур дээрзин СЭТА-ның корреспондентизинге тудугнуң начальниги Эдуардо Менедес дыннаткан. Оңу ажылдадырынга хереглээр чиик өртектиг кывар чүүлдүн изиг бээр шынарын бедидери-биле тускай болбаазырадылганы боттандырып турар. Э. Менедестиң оон ыңай демдеглээни болза, бо тудугну куба-совет найыралдың тудуу деп бүрүн үндезин-биле адап болур: ооң төлевилелин, технологиязын болгаш дериглерин совет инженерлер ажылдап кылганнар. ЧЭС-тиң тудуунда кубиннер-биле кады хөй совет специалистер ажылдап турарлар. Бистиң коллектививис национал энергетиканың келир үезинге станцияның ужур-дузазын эки билип турар болгаш салдынган сорулгаларны чедиишкиниң күүседип турар дээрзин ол айыткан. Тудугнуң коллективи куба беш чыл планының шалыпчы тудуунуң хүндүлүг тугун моон соңгаардаа бедик тудар дээрзин Э. Менедес онзалап демдеглээн.

(СЭТА).

ССРЭ-НИҢ ДАШТЫКЫ ПОЛИТИКАЗЫН БЕДИИ-БИЛЕ ҮНЕЛЭЭН

ГАВАНА. (СЭТА). Делегейниң ийиги дайынының сөөлүнде кажан-даа мындыг дүшкүүрлүг турбаан делегей байдалының айыылдыг чидигленииишкинин дээш бүгү харыысалга Рейганның администрациязынга онаажыр. Ол дугайын Кубаның компартиязының ТК-зының кежигүнү, тайбың болгаш улустарның тускай догуннаашкыны дээш куба шимчээшкинниң Национал чөвүлелиниң даргазы Северо Агирре Дель Кристо Гаванага болган парлалга конференциязынга медеглээн.

Делегейниң янзы-бүрү районнарынга боо-чепсектиг чөрүлдээлерни өөскүдүп, Совет Эвилелинче болгаш социалистиг өске-даа чурттарже шыгааган «Першингилерни» болгаш чалгынныг ракеталарны Барыын Европада тургузуп эгелээн Вашингтоннуң калчаалыг угланыышкынын ол шиитпирлиг буруу шапкан. «Кызыгаарлыг» ядролуг дайынны чорудуп болурунуң аргазының дугайында Ак бажыңның нүгүлдүг бодалдарын С. Агирре Дель Кристо ханызы-биле сойгалап илереткен. Европага ядролуг месилдежиишкин чер кырынга бүгү дириг чүвени чок кылыр айыылдыг чаа делегей дайынының эгезин салыр дээрзин делегейниң улустары кончуг эки билип турар.

Тайбыңчы болгаш улустарның айыыл чок чорууун камгалаар база быжыглаар дээш бүгү чүүлдерни кылып турар Совет Эвилелиниң тайбыңга ынак даштыкы политиказын С. Агирре Дель Кристо бедии-биле үнелээн. Ук политиканы бүгү депшилгелиг кижи төрелгетен деткип турар деп, ол айыткан.

Куба тайбың дээш хажык чок туржуп турар. Ооң Конституциязы дайын пропагандазын хораан, күрүнелер аразында чөрүлдээлерни дайын аргазы-биле шиитпирлээр чорукту үндезини-биле буруу шапкан деп С. Агирре Дель Кристо чугаалаан.

ТААРЗЫНМАЙН ТУРАР

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Рейганның администрациязының Совет Эвилели-биле месилдежиринче, ССРЭ-ден шериг күжүнүң талазы-биле ажыг чорукту чедип алырынче чүткүлү Каттышкан Штаттарда кижилерниң дүвүрээзинин болгаш таарышпас чорууң болдуруп турар.

Боо-чепсекти эндере бүдүрерин соксадыр сорулга-биле Совет Эвилели-биле тодаргай чугаалажыышкыннарны кылырының чугулазын демократтыг партиядан президентиниң кандидадынга дешшидерин чедип алыр дээш оралдажып турар АКШ-тың оралакчы президентизи чораан У. Мондейл «Нью-Йорк таймс» солунга интервьюзунга айыткан. Ол ийи чурттуң ядролуг курлавырларын чугаалажыышкыннарның аргазы-биле чаңгыс деңнелге тургузарын чедип алырының чугулазын чугаалааш, совет-америк СБК-2 керээни күштүг кылдыр бадылаарының болгаш Рейганның администрациязының үскени ядролуг чепсекти шенээрин бүрүнү-биле, бүгү-ниити хоруур дугайында чугаалажыышкыннарны катап эгелээриниң чугулазының дугайын медеглээн.

Бөмбүрзектиң судалы

Даштыкыда культураның чаа чүүлдери

ВАРШАВА

Сопотага үш чыл чаапсарның соонда чурттар аразынга ырының чаңчыл апарган фестивалы база катап болур. Келир чылда ону августуң 15-тен 18-ке чедир эрттирерин шиитпирлээн.

Чүгле Польшада эвес, харын база даштыкыда-даа сурагжаан Сопоттуң фестивалы эң баштай 1961 чылда болган. Оон лауреаттары А. Пугачева, Л. Лещенко, Р. Рымбаева, В. Мигуля дээн ышкаш, ындыг эстрада ырыларының сураглыг совет күүседикчилери болганнар.

УЛАН-БАТОР

Моолдуң Убса-Нур аймаанга «Ыры тайбың дээш демиселде» деп конкурс болган. Аңаа ажылчыннар, көдээ ишчилер, сургуул аныяктар киришкен. Конкурстуң түңнелинде тускай тургустунган программаны ёзугаар ооң киржикчилери аймактың хоорайларынга болгаш суурларынга концерт көргүскеннер. Бот-тывынгыр артистерниң акшазын тайбыңның моол фондузунга дамчыткан.

ЛА-ПАС

Боливияның найысылалынга совет культура хүннери боол эрткен. Аңгы-аңгы хөй-ниити организацияларының дилээн ёзугаар ону бир неделя эрттирер дээн болза, барык бир ай иштинде боол келген. Аңаа көргүскен фильмнер болгаш организастаан делгелгелер ССРЭ-ниң бүгү талазыбиле чедиишкиннериниң дугайында чугаалап, көргүскен.

КОЛОМБО

Найысылалдың «Паблик Лайбери» дээр делгелге залында совет номнарның, фото-чуруктарының болгаш почта маркаларының делгелгези ажыттынган. Аңаа барган кижилер марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарын сингаль, тамиль болгаш англи дылдар-биле таныжып ап болур. Совет тайбың сапалдарының дугайында материалдарның чыынды номнары кижилерниң улуг кичээнгейин хаара тудуп турар.

Шри Ланканың саң-хөө болгаш планнаашкын министри Мел делгелгени ажыдарының байырлыг ёзулалынга чүве чугаалааш, совет делгелгени мында кылып турары ийи чурттуң аразынга эп-найыралчы харылзааларны калбартырынга идиг болурунуң чигзиниг чогун айыткан. Ланканың «Пиплс паблишерс» дээр ном үндүрер чериниң организастааны ол делгелге совет-ланки найыралдың шалыпчы айынга холбаштыр боол турар.

НЬЮ-ЙОРК

XV—XVI вектерде бижиттиктен 500 ажыг шүлүктерниң болгаш шүлүглелдерниң чыындызын Мадридте хаан ордузунуң библиотеказындан Кливленд университединиң (АКШ) профессору Хосе Лабрадор тып алган. Ол библиотекага ажылдап турган, учёт-санажыышкынның багай системазының уржуундан будулуп, чыдып калган чыындыны душ боол тып алганын ЮПИ агентилел дыңнаткан. Ол номда чогаалдарның үштүң ийизи мурнунда билдинмес турганын Х. Лабрадор чугаалаан. Ортаакы вектиң 90 эр-херээжен шүлүкчүлериниң холь-биле бижээн 700 ажыг арыннарда 522 шүлүктери кирип турар.

(СЭТА).

МАНАГУА. (СЭТА). Никарагуаның Даштыкы херектер министерствозу индейлерниң Франсиа-Сирпе суурунуң чурттакчыларын контрреволюстуг идегеттерниң күш-биле сүрүп аппарганынга холбаштыр медеглел кылган.

Бөлүк саттынькчы дээрбечилер Гондурастан Никарагуаның девискээринче шургуп киргеш, Франсиа-Сирпе суурже халдаашкынны кылып, мискито аймактың элээн каш чүс индейлерин, оларның-биле кады үш шажын-чүдүлге ажылдакчыларын, ооң иштинде Блуфилдс хоорайның епископу АКШ-тың хамаатызы Сальвадор Шлафферни сүрүп чоруй барганын мурнунда дыннаткан. Ол кем-буруулуг үүлгедиишкин болза, Рейганның администрациязының ол республикага удур хоралакчы чорууну чарылбас кезээ болурун Никарагуаның ДХМ-ниң медеглелинде айыткан.

ДХМ-НИҢ МЕДЕГЛЕЛИ

МИНИСТРНИҢ ХАРЫЫЗЫ

ДЕЛИ. (СЭТА). Чурттуң чамдык соңгу-чөөн районнарынга террористерниң үүлгедиишкиннеринге даштыкы күштерниң киржилгезиниң дугайында бадыткалдар индий чазакта бар.

Айыыл чок чоруктуң күштерниң болгаш полицияның-даа ол идегеттерден хунаап алган боо-чепсээнде даштыкы маркаларның барын даштыкы херектер министри П. Ч. Сетхи депутаттарның айтырыгларынга харылаап, дыннаткан. Чамдык күрүнелер, ылангыя АКШ, Индияда байдалды деңдески эвес болдурарынче сөөлгү үеде улуг оралдажыышкынны салып турар.

АМЫДЫРААР ЭРГЕ

КОЛОМБО. (СЭТА). Дириг амыдыраар эрге — кижиниң кол эргези, ону хандырарда тайбың херек.

Ол дугайын ланки журналист Х. Гуневар Е-Ненин ында парлаттынган «Кижи эргелери: ийи делегей, ийи айтырыг» деп номунда чугаалап турар. Кижиниң эргелерин камгалаары-биле тайбынны камгалаары үзүлбес холбаалыын автор демдеглээн. Вашингтон Вьетнамга болгаш делегейниң өске-даа чурттарынга америк шериглерниң хаңныг үүлгедиишкиннерин чажырары-биле «кижиниң эргелери дээш демиселдиң» тезистери дээр хоозун чүүлдү ийи арынныы-биле ажыглап турар.

ОЙТУР ШАПКАН

ХАРАРЕ. (СЭТА). Зимбабвеге удур дорт экономиктиг кызамдаашкын кылыр дээш АКШ-тың администрациязының оралдажыышкыннарынга ол чурттуң премьер-министри Роберт Мугабе быжыг ойтур шавыышкынны кылган.

Республиканың даштыкы политика талазы-биле угланыышкынынга Вашингтонну таарышпайн турары-биле холбаштыр Зимбабвеге америк дузаламчының хемчээлин барык ийи катап кызырар деп Ак бажыңның шиитпирлээнин ол буруу шапкан. Бистиң хамаарышпас чоруувус саттынмас-даа деп премьер-министр онзалап демдеглээн.

ЮНЕСКО-ГА УДУР

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тың өөредилге, эртем болгаш культура талазы-биле Каттышкан Нациялар Организациязының (ЮНЕСКО) кежигүнү болурун соксадырынче угланган баштайгы базымнарны президент Рейган кылыр деп шиитпирлээн.

Бир эвес «ЮНЕСКО бодунуң политиказын өскертпес болза», АКШ ындыг базымны кылыр апаарын АП агентилел дыннаткан. ЮНЕСКО кежигүнү чурттарның хөй кезииниң АКШ-тың политиказынга удурланыышкыны Рейганның администрациязының калчаалыг шиитпирлер үндүреринге чедирип турары билдингир.

КОТОРНУҢ КЫЗЫЛ ДАЛАЙЖЫЛАРЫ

«Аврораның бүгү делегейге чаңгыланган дааштаашкыны хөй-хөй югославтарның чүректерин оттурган. Ол чурттуң чонунуң муң-муң төлээлекчилери Октябрьның чаалап алыышкыннарын камгалажып турганнар. Хамааты дайын чылдарында Кызыл Шеригниң хүрээлеңинге Югославияның баштайгы коммунистиг полугу тулчуп турган. Югославтар Чапаевтиң алдаржаан дивизиязынга база эрес-дидим дайылдажып чорааннар. Сураглыг маадыр Олеко Дундичини билбес кижи бисте чок. Югослав интернационалисчи Димитрий Маркович Ортаа Азияга Совет эрге-чагырганы тургусчур дээш тулчуп чораан. Ол дөрт Кызыл Сылдыс орденнер-биле шаннаткан, а Улуг Октябрьның 50 чыл оюн байырлаан чылда Ленин ордени — бедик шаңналды алган. Иосиф Броз Тито Совет Эвилелинге аалдап чоруп турган үелериниң бирээзинде 1918 чылда Колчакка удур тулчуп турган хоочун өңнүктери-биле Омск хоорайга ужурашкан.

Октябрь революциязының чаңгызы эң-не баштай Адриатика далайның эриинде шаанда делегейниң бирги дайынының үезинде австро-венгр шериг-далай баазазы турган Котор шенээнге дыңналып четкен.

1918 чылдың февраль 1-ниң туманныг эртенинде Котор шенек бир янзы апарган турган: мында турган корабльдерниң, оларның аразында «Святой Георг» броненосецтиң кырында кызыл туктар киискээн, император гимнизиниң орнунга революсчу «Марсельеза» чаңгыланып турган. Ол — тура халыышкынче медээ болган. Далайжылар судноларның революстуг комитеттериң тургускан болгаш көөр хөңнү чок офицерлерни тудуп хоругдаан. Тура халышканнарга Которда далай өртээлиниң болгаш шериг баазазының ажылчыннары каттышкан. Чоптуг эвес империалистиг дайынны соксадырын. Совет чазактың сапалдааны негелделерге дүүштүр тайбынны чарарын, австро-венгр дарлаткан улустарынга бот-башкарныр эргени тыпсырын негээн бижикти ревком югослав, венгр чех далайжыларның өмүнээзинден, командылал черинче чоруткан. Советтиг Россияже байырлыг радиограмма чоруткан.

Тура халышкын үш хүн уламчылаан. Далайжыларның тура халышкынындан аажок корткан австро-венгр шериг командылалы бо районче улуг-улуг шериг кезектерин дүрген октаап, тура халыышкынны кадыг-дошкуун баскан, а оон дөрт баштыңнарын боолап каан. Шииттиргеннерниң бирээзи, корабль артиллериязының адыгжызы чех Франтишек Раштын: «Россияда болуушкун бистиң тура халыышкынче көдүрген. Ында чаа хүн үнүп келген, ол чүгле славяннарның кырында эвес, харын-даа бүгү улустарның кырында чайынандыр чырып, оларга тайбыңны болгаш чөптүг чорукту хайырлап турардыр» деп, сөстери төөгүде мөңгежиреп арткан.

Которнуң революстуг шимчээшкининиң дуржулгазы халас барбаан. Хөй-хөй ажылчы чоннар империалистиг дайынны соксадыр дээш база Россия-биле интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгазының шимчээшкининге кирген. Югославияга революстуг шимчээшкинниң келир үезинге ол тура халышкын улуг ужур-дузалыг болган.

Кызыл далайжыларның маадырлыг чоруунуң дугайын Которда хоорай музейиниң хөй санныг экспонаттары тодаргай көргүзүп турар. Которнуң эриктеринде хоорайларның Россия-биле харылзааларының дугайында солун медээлерни оон база билип ап болур. Эрткен чүс чылдың эгезинде, кажан Наполеоннуң флоду Которга кыжанып келгенде, адмирал Д. Н. Сенявинниң командылааны орус эскадра аңаа улуг дузаны чедиргенин база музейден билип ап болур.

Кызыл далайжыларның маадырлыг шылгаралы кажан-даа уттундурбас. Шаажылаткан маадырларның мемориалдыг хөөрүнге дириг чечектерни чоң доктаамал эккеп салып турар. Бүгү делегейниң улустарынга келир үеже чаа чырык орукту ажыдып берген Улуг Октябрьның революстуг идеяларының улуг болгаш тиилеттирбес күжүнүң дугайын чон кезээде сактып чоруур.

В. БЕСКРОМНЫЙ.
(ПМА).

ЯПОНИЯНЫҢ ЧАА КАБИНЕДИ

ТОКИО. (СЭТА). Парламенттиң тускай сессиязынга Японияның премьер-министри кылдыр база катап соңгуттурган Ясухиро Накасонэ бодунуң чаа кабинединиң составын чарлаан. Даштыкы херектер министринге Синтаро Абэ хевээр арткан. Национал камгалал эргелелиниң (НКЭниң) начальниинге Курихара Юко томуйлаттырган, декабрь 18-те болган парламент соңгулдаларынга аштырыышкынга таварышкан К. Таникаваны ол солаан.

Либерал — демократтарның эрге-чагыргага туруп келгениниң 28 чылының дургузунда чазакка өске политиктиг партияның төлээлекчизи бир дугаар кирген. Ол болза Чаа либералдыг клуб дээр консервативтиг улуг эвес бөлүкчүгештиң удуртукчузу — Сэйити Тагава-дыр. Тагава чер-черлерниң бот-башкартыныышкын органнарының херектериниң талазы-биле министриң албан-хүлээлгезин алган.

Либерал-демократтыг партияның чиигине секретарынга Рокусукэ Танака соңгуттурган.

АКШ-ТЫҢ ПРЕЗИДЕНТИЗИНГЕ ГРЕЦИЯНЫҢ ШКОЛАЧЫЛАРЫНЫҢ КИЧЭЭНДИРИИ

Президент Рональд Рейган шагынче көрген: он ийи шакка беш минута четпес болган. Амыдыралды ракета-ядролуг үе-биле хемчеп турар шактың согунчугаштары чогуур демдекке келирин ол аажок-ла күзээн. Беш-ле минута эрткен соонда — чаа үениң дүнү дүжер. Ооң соонда — Феникс деп тоолчураан кушкаштың безин дириг артарының кандыг-даа барымдаазы чок — ядролуг хүл-ыйбаның «дараазындагы хүнү» эгелээр.

АКШ-тың президентизин школа партазының артынга саадаптарынче чалаан коңгадаа эдиипкен. Грецияның уругларының өөредии-биле президент чамдык чүүлдерни аңаа билип алыр ужурлуг.

Кесариананың афин районунуң лицейиниң — ортумак школаның өөреникчилери чагаа бижээш, АКШ-тың Афинында элчин черинге ону дамчыдып бээри-биле боттарының чажыттарындан делегацияны соңгуп алганнар. Удурланыышкын чыскаалдары-биле ол элчин черип девидедип шыдавас сен. А ол чыскаал дээрге, девиденчиг-ле болган: Рональд Рейганга чоруткан чагаада Грецияның бүгү школаларының, гимназияларының, лицейлериниң өөреникчилери ат салган болган. Ол чагаа бо-дур.

«Мындаагылар, Американың президентизи дээрги Рональд Рейганга.

Темазы: «Беш минута».

Дээрги президент,

Бистер, Афины хоорайның өөреникчилери, бо чагааны Силерге бижиир деп шиитпирледивис. Силерниң кичээнгейиңерни чүгле беш минута дургузунда чардыктырыптаалы.

Силерниң ышкаш мындыг күрүнеге беш минута дээрге, эвээш эвес үе дээрзин билир бис. Бистерни, аныяктарны, чуртувустуң, бүгү делегейниң келир үези силер деп чугаалап турар болганда, үени бистерге эвес, а келир үениң бодунга арттырып турар-дыр силер деп чугаалап болур бис. Ынчангаш бо беш минутаны аңаа бараалгадып болур.

Беш минута дургузунда делегейде 150 уруглар аштан өлүп турар.

Беш минута дургузунда чаа-чаа 4000 ажылчы чон ажыл чоктарның одуруунче кирип турар.

Беш минута дургузунда дыка хөй ада-иелер тоттур чем чивээнинден өлүп турар.

Ол-ла үеде — чепсеглээшкинге 6,5 миллион рубльди делегейде чарыгдап турар.

Бистерни, өөреникчилерни, чүгле өөрениңер, политика талазы-биле айтырыгларже киришпеңер деп чамдык кижилер сургап турар болгай. А политика дээрге, бистиң херектеривисче киржип турар болганда, бистиң ынаар киришпес аргавыс чок апаар-дыр. Политиктиг айтырыгларже киришпезиниң дугайында бодалдарга Силер база каттыжып турар болзуңарза, бистиң чагаавыс таптыг-ла «чүгле кичээлдериңер өөреңер» деп чүвеге хамаарышкан дээрзин билип алыңар.

Математикага кадарының ковүдедиринии болгаш үлээриниң талазы-биле саналгаларны чагаавыска кылгаш, чепсекти эндере бүдүреринге чарыгдап турарыңар акша-биле 50 миллиард шил ишти сүттү садып ап болурувусту санап үндүрдүвүс.

Социология талазы-биле мергежилгелерни кылып тура, ол-ла түң-биле муң-муң школаларны тудуп ап, бижик билбес чорукту узуткап болурун, ажыл чоктарны ажылбиле хандырарынга заводтарны болгаш фабрикаларны тудуп ап болурун санап көрдүвүс.

Хамааты кижизидилгениң кичээлдерин база эртип, чуртувустуң болгаш бүгү делегейниң чонунга ынак болурунга өөренип турар бис. Бистиң кол кичээнгейивис, сагыш човаашкынывыс — төрээн чуртувустуң болгаш бүгү Европаның уруглары.

Ол-ла бүгү айтырыгларны өзүп келгеш, тодарадып чугаалажыр силер деп бисти сургап турарлар. А соонда, өзүп келгеш эвес, а ам доораан ол айтырыгларны тургузар деп бодап турар бис, чүге дээрге, өзүп, пазы чедери берге дээрзинге бүзүреп тур бис. Азы өскээр чугаалаарга, тамчыктыг дыш өзер бис дээрзинге бүзүреливис чок. Бис амыр-дыш өзерин күзээр бис, чүге дээрге, бис тайбынны күзеп, чепсегленииишкинни дүжүрерин күзеп тур бис. Ядролуг чепсек Балканнарга, Европага, делегейниң кайы-даа чуртунга турарын күзевейн турар бис.

А Силер чаа-чаа ракеталарны Европага тургузарын негеп, бисче дайынны чоокшуладып турар болганыңарда, ону канчап чедип алыр боор.

Бо бүгүнү өөренип көргеш, Европага чалгынныг ракеталарны болгаш «Першинг-2»лерни тургузарын алды ай хуусаада соңгаарладыр дугайында бистиң премьер-министривистиң саналын хүлээп алырыңарны Силерден негеп тур бис.

Бо бүгү дээрге, күш деңнээр дээш кылдыныг турар чүве деп бисти сургаан-даа хеээзнер чок боор.

Күш деңнээр дугайында чүнү чугаалап турарыңар ол?!

Амгы туруп турар ядролуг чепсек болза, бистиң планетавысты 50 катап узуткап болур!!! Чаңгыс утда-ла узуткап каар чүве болза, арткан дөртен тостуң хереэ чүл?!!!

Чүгле Силер эвес, бис база далажып турар болганывыста, чагаавысты мооң-биле доостувус.

Бир эвес бо чагаавыс түңнел бербес болза, дараазында өске кичээл — спорт кичээлинче шилчииринге белен бис. Бүгү Европаның уруглары-биле кады тайбынның чыскаалдарынга болгаш походтарынга киржип, олар-биле кады демисежиринге белен бис.

Беш минута эрте берди.

Ам база-ла 150 бичии уруглар аштан өлүп калды...»

АКШ-тың президентизи бо чагаага кайын харыылаар деп. А АКШ-тың «хостуг» парлалгазы бо чагаа ооң ээлеринге таарышпас болганда, ону парлавас болгай аан. Грецияның школачыларының чагаазының дугайын Америка чурттуг чаңгыс-даа кижи дыңнавайн барып болур чыгыы.

А Греция бодунуң уруглары-биле чоргаарланып болур.

Б. КОРОЛЕВ,
ПМА — ның корреспондентизи.

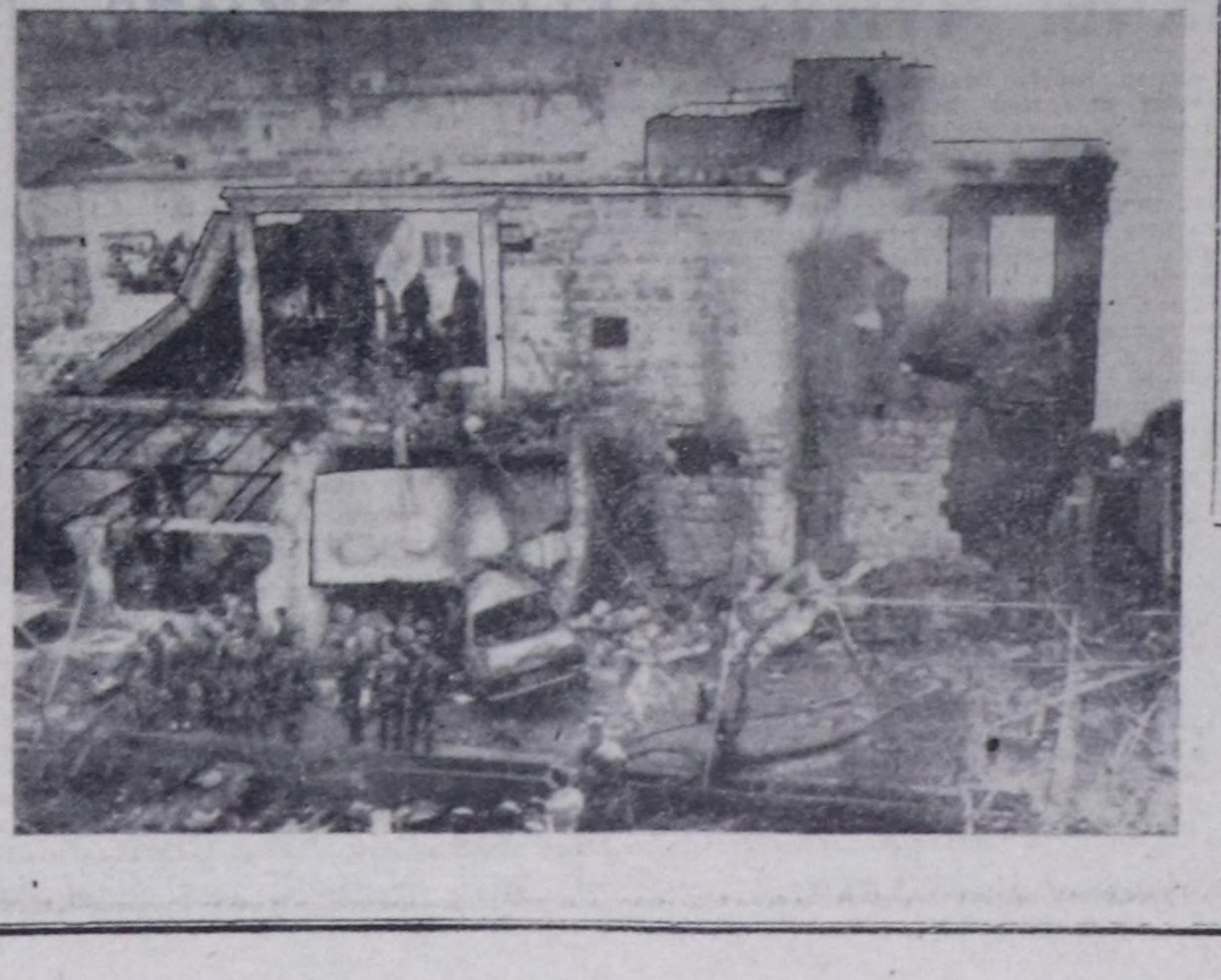

Ливанның эрик чоогунда авианосецтерде турар америк шуургандыкчы-бомбалакчы самолеттар дайынзырак үүлгедиглерни база катап кылган болгаш Ливанга тайбынны деткиир талазы-биле каттышкан араб күштериниң составында сирий шериглерниң туружун араатанзыг езу-биле бомбалаан.

САР-ның тускай төлээлекчизиниң дыңнадыын ёзугаар алырга, сирий шериглерниң агаар камгалалының күштери америк үш самолётту черже дүжүр аткан.

Чурукта: дүжүр аттырган америк самолеттарның бирээзиниң кээп дүшкен черинде.

ЮПИ — СЭТА-ның фотохрониказы.

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН

ПНОМПЕНЬ. Ында патриотчу шимчээшкинниң бирги Бүгү-кампучия съездизи ажыттынган.

КУРП ТК-ның Политбюро кежигүнү, Кампучия Улус Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Чан Си ооң киржикчилеринге чүве чугаалааш, партияның болгаш күрүнениң национал тургузуушкун база Төрээн чуртту камгалаар талазы-биле айыткан сорулгаларны күүседиринге идепкейлиг киржиринче массаларны мөөңнээриниге чарышты организастаарының чугулазын айыткан.

ЛИССАБОН. Чазактың улуска удур экономиктиг политиказынга удурланыышкынның илередиириниң найысылалга болгаш чурттуң өске-даа хоорайларынга болгулаан митингилерге Португалияның он-он муң ажылчы чоннары киришкен. Ажыл чоктарның санын болгаш амыдыралдың үнезин өстүреринге, ажылчыннарның мөлчүүрүн күштелдиреринге чедирер хемчеглерни эрге-чагыргаларның ап турарын митингилерге чүве чугаалаанныр шыңгызы-биле буруу шаап турганнар.

КАИР. Израильдиң ажылчы чоннары бүгү-ниитиниң ажыл соксадыышкынын эгелээн. Израиль радионуң дыңнадып турары-биле алырга, чуртта кандыг-даа ажыл херек кырында чорувастаан, ниитиниң транспорту турупкан. Тель-Авивтиң сионисчи чагырыкчыларының авантюристиг агрессчи чүткүлүнүң уржуундан өртек-үнелерниң улам-на улгадыышкынга болгаш амыдырал деңнелиниң кудулаашкынынга ажыл соксадыкчылары удурланып турар.

НЬЮ-ЙОРК. АКШ-тың бүгү төөгүзүнде деңнээр чүве чок кылдыр дайын белеткелин калбарткан болгаш даштыкыга чепсектиг интервенцияларже угланыышкынны боттандырып турар президент Рейганның милитарисчи политиказы чурттуң чонунуң ортузунда улам улгадып турар дүвүрээзинни болдурган. Гэллаптың институтунуң хөй-ниитиниң санал-оналын сөөлгү удаа алганының түңнелдери Ак бажыңның амгы ээзи «чуртту дайынга чоокшуладып келгенинге» бүзүрээр американнарның саны оон өскээр бодап турар кижилерден ийи катап хөй дээрзин көргүскен. Аңаа холбаштыр «Нью-Йорк таймс» солунунуң бижээни-биле алырга, ооң милитарист кылдыр аладап турар чоруу дараазында чылын катап соңгударын чедип алыр аргазынга багай салдарны чедирип болурунга айыылзаныышкынны президентиниң дузалакчылары улам-на хөйү-биле чугаалажып турар апарганын демдеглээн.

ТОКИО. «Ядролуг дайынның кыжаныышкынын болдуруп турар америк чалгынныг ракеталарны тургузарын болдурбаалыңар!». «Японияның ядро чок үш принцивин камгалаалы!» — дээн кыйгырыгларның адаа-биле келир чылдың баштайгы хүнүнде массалыг чыскаалдарны эрттиреринге белеткелди тайбың камгалалының япон комитеди, атомнуг болгаш водородтуг чепсектерни хорууру дээш Бүгү-япон чөвүлел, тайбың дээш япон демисекчилерниң, өске-даа херээженнерниң, аныяктарның организациялары эгелээн.

АДДИС-АБЕБА. Эфиопияның ажылчы чоннарының партиязын организастаарының талазы-биле комиссияның (КОПТЭ) ажыл-чорудулгазының ачы-дузазында ажылчын аңгының авангардчы партиязын тургузарының таарымчалыг байдалын белеткеп тургусканын «Эфиопиэн геральд» солун бижээн.

КОПТЭ социалистиг дем каттыжыышкынның акы-дуңма партиялары-биле харылзааларны калбартырының принципиалдыг ужур-дузазын онзалап көрүп турарын солун демдеглээн. Марксизм-ленинизмниң принциптерин удуртулга болдурган, чүгле ындыг партия Эфиопияга социалистиг ниитилелдиң үндезиннерин тургузарын баштап шыдаар.

(СЭТА).

ЧУРУКТА: В. Көк-оолдуң «Хайыраан бот» деп шиизинден көргүзүг.
Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотозу.

КИРЖИЛГЕНИ ИДЕПКЕЙЖИДЕР

Кызылга Политчырыдыышкын бажыңынга хоорайның херээженнериниң отчёт-соңгулдалыг конференциязы болуп эрткен. Конференцияны СЭКП Кызыл хоорkомунуң секретары Г. Ш. Монгуш удуртуп эрттирген. Илеткелди хоорайның херээженнер чөвүлелиниң даргазы С. М. Лакпа кылган. Илеткелчи болгаш санал бергеннер хоорайның социал-экономиктиг айтырыгларын ханы анализтевишаан, ажылчыларның, чалыы салгалдың мөзү-шынар, эрге-хоойлу кижизидилгезиниң шынарын база дээштиин бедидерин онзалап демдеглээннер.

Отчёттуг үениң иштинде хоорайның социал-экономиктиг айтырыгларынга элээн чаартылгалар болгулаан. Аңаа хоорайның херээженнериниң киирип келген үлүү биче эвес. Амгы үеде хоорайның улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларында ажылдап турар улустуң 48 хуузу херээженнер. Үшкү кварталдың социалистиг чарыжының түңнелинде тиилекчи болган коллективтер хөй. Чижээ, үлетпүр бүдүрүлгелеринде эът комбинаты, амыдырал хандырылгазындан «Тувaобувь» каттыжыышкын болгаш өске-даа организациялар бирги черлерни ээлеп, партия хоорkомунуң, хоорkүүскомунуң шилчиир Кызыл туктары-биле шаңнатканын илеткелчи чугаалаан.

Боттарының онаашкан ажылынга бердингени, идепкейлии-биле ат-алдары алгаан, чоңга хүндүткелдиг, мурнакчы херээженнерни кайы-даа бүдүрүлгелерден хөй-биле адап боор. Эът комбинадындан «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниң эдилекчизи Болат Дакаевна Ондар, хлеб заводундан Мария Алексеевна Зименина, 1984 чылдын үлүүнде ажылдап турар. «Березка» филиалында эр хеп даараныкчызы Надежда Петровна Банина болгаш өске-даа он-он мурнакчылар бар.

Хоорайның бүдүрүлгелеринде, албан организацияларында 350 активчини каттыштырып турар 65 херээженнер чөвүлели бар. Олар хамаарышкан черлеринде партия болгаш совет органнарының удуртулгазы-биле ажылдап турар. Херээженнер чөвүлелдери хоорай чаагайжыдылгазынга, ногаанчыдылгазынга доктаамал киржилгелиг. Чижээ, республика эмнелгезиниң, № 48 тудуг эргелелиниң, «Тудуг кезектери» комбинатының, ниитиниң чемненилге черлериниң трезиниң, үлетпүр барааннар садыының коллективтериниң херээженнер чөвүлелдериниң чоруткан ажылдары хөй. Ол чөвүлелдер план ёзугаар доктаамал ажылдап, ооң түңнелин үргүлчү түңнеп, чугаалажып турар. Республика эмнелгезин ап көрээли. Ооң херээженнер чөвүлели 17 активчиден тургустунган. М. С. Симакова оларны каш чыл улаштыр удуртуп келген. Эмнелге коллективинде херээженнер 700 хире кижи. Оларның 50 хуузу коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары аттың эдилекчилери. Херээженнерниң хөй кезиниң өөредилгениң янзы-бүрү хевирлеринде хаара туттунган. Херээженнер чөвүлели аарыг кижилерге медицина хандырылгазын экижидерниң хемчеглеринче сагыш салып, эмнээриниң болгаш профилактиканың чаа методтарын нептередириниң аргаларын тып, ажылдап турар. Бо чылдың эгезинден бээр хоочуннар биле аныяк специалистерниң ужуражылгазын 12 катап чоруткан.

Илеткелчи чамдык херээженнер чөвүлелдериниң четпес ажылдап келгенин шүгүмчүлээн. Чижээ, хлеб, пиво, алгы, туйбу заводтарының болгаш өске-даа коллективтериниң херээженнер чөвүлелдери кошкак ажылдап келген. Бо бүдүрүлгелерде чунар, хеп уштур черлери хирлиг, дыштаныр өрээлдерде көскү агитация чок. Кижи бүрүзүнүң ажылдаар коллективи ооң ийиги бажыңы кылдыр санаттынар ужурлуг. Ынчангаш ажылчыннарга таарымчалыг байдалды тургузары хөй-ниити организацияларының, ылаңгыя херээженнер чөвүлелиниң ажылындан улуу-биле хамааржыр. Ажылдап турар чериниң девискээрин чаагайжыдар, ногаанчыдарынче бо чөвүлелдер херээженнерни эвилелдевейн турар.

Херээженнер чөвүлели коллектив кежигүннериниң четпес талаларын эдеринче, ылаңгыя күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарынче сагыш салыр, ажы-төлүнүң кижизидилгезинче кичээнгей угландырар дээрзин санал бергеннер тодаргай чугаалаан. Күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар айтырыглар-биле холбаштыр чоруттунган ажылдар бар-даа болза, ону чаңгыс-даа кижи саналынга чугаалаваанын Кадык камгалал министерствозунуң кол кезер эмчизи Л. М. Козлова чугаалаан.

Илеткел талазы-биле тос кижи санал берген. Олар кылып чоруткан ажылын анализтевишаан, моон соңгаарғы кылыр сорулгаларга доктааган.

Хоорайның херээженнер чөвүлелиниң чаа составын конференция соңгаан. Ооң даргазынга СЭКП Кызыл хоорkомунуң оргкилдизиниң инструкторy С. М. Лакпаны соңгаан.

С. ЧООДУ.

Янзы-бүрү медээлер

КӨРҮКЧҮЛЕР СОНУУРГААН

Суурга циркчилер оюн көргүзер дугайында медээ каш хонук бурунгаар тарай берген. Ынчангаш Культура бажыңының олуттарын көрүкчүлер долдур ээлепкен. РСФСР-ниң улустуң, Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Николай Өлзей-оол сценага үнүп келгеш, концерттиң эгелээрин чарлаптарга, чыылганнар адыш часкаашкыны-биле уткаан.

РСФСР-ниң улустуң, Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Хензиг-оол Күжүгетке удурткан «Чалыы назынның» концертин Сүт-Хөл районда «Октябрь 30 чылы» совхозтуң ажылчыннары магадап көрген. Клоун Байлак Салчактың күүселделерин, Артур Салчактың согааштар-биле ойнаарын көрүкчүлер сонуургаан.

С. КУУЛАР.

ШАҢНАЛДЫ ТЫВЫСКАН

Республиканың аныяк ансамбли «Челээш», чоокта чаа Эрзин суурга солун программалыг концертти бараалгаткан. Көрүкчүлер Дмитрий Очурнуң янзы-бүрү аялганы хомуска ойнаарын дыка сонуургаан.

Ол ышкаш Сергей Ондарның сыгыртырын, уран номчулгага көрүкчүлерниң кичээнгейин хаара туда бээр Александр Хертектиң күүсеткен номерлерин чыылганнар эки деп үнелээн.

А. АРТАА.

ТАРААМ ТУРДА

Барыын-Хемчик районнуң Аксы-Барлык ортумак школазының класстан дашкаар ажылдарын өөреникчилер сонуургап турар. Ооң дыштаныылга кежээлериниң темазы аңгы-аңгы. «Таңдым турда чоргаар-ла мен, тараам турда тодуг-ла мен» деп кежээ чоокта чаа болуп эрткен.

Кежээге өөреникчилер эки белеткелдиг ужурашкан. Хлебтиң үнезин, ону кымнар кылып турарын, столга келгижеге чеже орукту эртип, күш үверин кежээге демдеглээн. 4—10 класстың өөреникчилери түс-түс хана солуннарын делгеп аскан. Школаның коридорун таарыштыр, көрүштүг кылдыр дерээн. Өөреникчилер боттарының белеткээн аъш-чемин столдарга салгылапкан.

Жюри кежигүннери делгелгени түңнеп үндүрген. Утка-шынары бедик, көрүштүг талазы-биле 8 «б» класстың хана солуну эки дирткен. 10 «а» класстан Санда Көк-Каттың кылган чеми үнелелди алган. Кежээни башкы Надежда Степановна Намчылова эки организастап, удурткан.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

НОМЧУКЧУЛАРГА ТААРЫМЧАЛЫГ

Библиотекаже кирип орарга-ла ооң коридорунда улуг эртемденнер, педагогтар, чогаалчыларның чугаалары, стендилер дораан эскертинер. Библиотеканың ажыл планы, социалистиг хүлээлгелерин база оон билип ап болур. Ийи улуг, бир ортумак — үш өрээлдиң ишти арыг, янзы-бүрү чечектер өрээлдерни улам аян киирип турар.

Бай-Хаактың төпчүткен район библиотеказының Хову-Аксында № 4 филиалынче кире бээрге ындыг. Библиотеканың фондузунда чээрби ийи муң ном бар. План ёзугаар чылда 1200 номчукчу турар ужурлуг, ол план күүседиптинип турар. Ында номчукчуларга таарымчалыг байдал тургустунган. Номну шилип алырынга номчукчулар хөй үени чарыгдавазын дээш, номнар чыскаап каан стеллажтар аайы-биле орус, совет, даштыкы литература, поэзия, спорт, музыка дээн чижектиг адыр аайы-биле аңгылай көскү кылдыр биржээн. «Херек номну канчаар тывар ыл?» деп тускай тайылбыр, булуңнуң ажыы улуг. Черле ынчаш утка-шынар талазы-биле бедик дериттинген булуңнар, стендилер ында хөй. «Күш-ажыл — амыдыралдың дөзү», «Төрээн чуртум — ССРЭ», «Тыва», «Чепсегленииишкинниң дужүрери — үениң негелдези» дээн ышкаш база өске-даа стендилерни сонуургап көрүп тургаш, кижи чеже-даа үе эрткенин эскербес. «Аъш-чем программазы — бүгү ниитиниң херээ» деп булуңнуң дериттингени онзагай. Хову-аксыжыларның ук программаның күүселдезинге киирип келген үлүү, кылып чоруткан ажылдары ында тодаргай. А школа доозукчуларынга «Кайнаар өөренирил», «Кым болурул», «Кижи болгаш профессия», деп стендилерни белеткээн. Тыва, орус дылдарда үнген номнарны делгээн.

Номчулга залы. Номчукчуларга эптиг стол, сандайлар ында четчир, республиканың болгаш чурттуң төп солун, сеткүүлдериниң чыындылары номчукчуларның эргезинде. Оон аңгыда библиотекада Хову-Аксы, ооң чурттакчылары, «Тыва кобальт» комбинат, ооң ажылчыннарының дугайында солуннарга үнген материалдарның тускай картотеказы база бар. Бо бүгү — библиотекада ажылдап турар кижилерниң ажылынга бердингенин, бедик харысалгалыын көргүзүп турар.

Улуг библиотекарь Роза Ивановна Чемых номчукчуну хүлээп ап тур:

—Номнарыңарны дужаар үеңерни эрттирипкен-дир силер.

—Чай чок турдум, буруулуг болган-дыр мен.

—Ховар номнарны үр тудуп болбас дээрзин билир-ле болгай силер. Ам бир номуңар дужаавас силер бе?

—Ол номну бот ажыл кылырынга хереглеп тур мен. Доозуп алгаш дораан дужаар мен.

—Ындыг-дыр. ол номну дужаар үезин узадып бээйн.

Роза Ивановна библиотекага ажылдаандан бээр үр апарган. Амгы үеде ол аныяк библиотекарь Галина Богачёва-биле ажылдап турар. «Кодээниң чурттакчы чонунуң культура хандырылгазын улам ыңай хөгжүдер хемчеглер дугайында» доктаалды күүседири-биле элээн ажылдарны чоруткан. Бо чылын эрги библиотека системазындан чаа системаже шилчээн. Каталогтар, картотекаларны чаартырынга хөй үени үндүрген. Библиотеканың ажылдакчылары оон аңгыда өрелиг номчукчуларбиле ажылды күштелдирген.

Өрелиг номчукчулар ында хөй эвес-даа болза, олар библиотеканың ховар дээн номнарын дужаавайн турар. Ооң бир кол чылдагааны — комбинаттың ажылчыннары ажылындан халажып чоруурда библиотека-биле санашпайн турарында. Ынчангаш ол талазы-биле хемчег алырын комбинаттың директорундан негээнңер. Оон аңгыда өрелиг номчукчуларның адрестерин тыпкаш, дыңнадыгларны чорудуп, телефон-биле харылзажып турарлар. Неделяның вторник, четверг хүннеринде комбинатче, дааранылга фабриказынче үнүүшкүннерни организастап турар.

Суурнуң чурттакчыларының, аныяктарының, өөреникчилериниң культура амыдыралынга библиотеканың үлүг-хуузу биче эвес. Библиотека ажылдакчылары хурал болганда номнар делгелгелерин кылып, дыштаныылга кежээлерин органистажып эрттирип келген. Чоокта чаа Сергей Есениниң, Расул Гамзатовтуң чогаалдарынга тураскааткан номчулга кежээлерин эрттирген. Оон аңгыда «Кижи күш-ажылы-биле алдаржыыр», «Сибирьге каңнаттынган» деп темалыг кежээлерниң эрткени солун. Школачыларга кижизидилге утка-шынарлыг лекция, беседаларны база номчуп турарлар. № 1 ортумак школага «Кижиниң чаражы чүдел?» деп класс шагын эрттиргенин уруглар сонуургаан. Ам бо хүннерде Петр Проскуринниң «Салым-чол» деп чогаалынга номчулга конференциязын эрттирер.

Ажылчын суурнуң чурттакчыларының ортузунга библиотеканың салдарын күштелдирип, ажылчыннарның, специалистерниң болгаш өөреникчилериниң номчулгага сонуургалын бедидип, оларны библиотекаже долузу-биле хаара тудар дээш библиотеканың ажылдакчылары улам эки ажылдаар сорулгалыг.

С. БАЛЧЫР.

ДОКТААМАЛ ААЛЧЫЗЫ

Клара Монгушовна Сүгежикти Ак-Турутда шупту улус таныыр. Ону суурнуң чурттакчылары — улуг, биче чону хүндүлээр. К. М. Сүгежик — бистиң библиотекарывыс. Ол — бодунуң мергежилиниң мастери. Кансыкиниң библиотека техникумун дооскан соонда, он беш чыл мурнунда-ла ажылдап эгелээн. Номчукчуларга эптиг-ээлдек. Ооң ажылдап турар библиотеказының иштин-дашты арыг-силиг, дериглгези эки кылдынган. Ында аңгы-аңгы темаларга булуңнар, стендилер дериттинген.

Клара Монгушовна ырак узак малчын коданнарже, фермаларже бо-ла аъттанып. Малчыннарга ажыктыг лекция, беседаларны номчуп, солун номнарны оларга чедирип. делегей байдалының дописчулалы, хүннүң айтырыглары-биле таныштырып турар. Ол Чаш-Тал сүт-бараан фермазының доктаамал аалчызы. Аңаа В. Закруткинниң «Авыралдыг ие» деп номунга номчулга конференциязын эрттиргеннер.

Малчыннар солун номнарлыг, солун чугаалыг аалчызын өөрүшкүлүг уткуп аарлар. А Клара Монгушовна номчукчуларны база манатпас, чогуур өйүнде ылап-ла чеде бээр.

Я. БҮРБҮ.

Сонуургактарга

ОЮСКАН АТТАР

Амыдыралга болган кандыг-бир чылдагаан-биле кижилерни өске ат-биле адай бээр таварылга шагда тургулаан. Ындыг атты шола ат дээр. Шола аттарның тывылган төөгүзү аңгы-аңгы болгаш аажок солун. Шола аттар хүндүлээн кижизин ойзу адаар дээн таварылгада азы аажы-чаңын чаптап, онзалап айтыр дээнде тыптыл турган. Чамдык кижилерниң шола ады чогум шын адындан артык чонга алгаан болуру хаая эвес.

Чижээ, мээң билирим Чаңгыс-Сөстүг деп кырган шагда чурттап чораан. Ол ооң шола ады деп билир мен, а чогум ады кымыл дээрзин билбес мен. Ол шаанда феодалдыг үеде чурттап чорда, актыг черге дүжүметтер аңаа шам шамнааш, аажок эриидээннер. Ынчалза-даа ол дүжүметтерге буруу чок мен дээрден өске чүнү-даа сөглеваэн. Ынчангаш ону Чаңгыс-Сөстүг деп адай берген.

Оон аңгыда Чыраалаар деп шолалыг кырганны база-ла дүжүметтер кемдедир эриидээниниң соонда, ооң кылаштаары чыраалаан аът дег апарган болгаш ооң шола ады ынчаар тывылган.

Шаанда Кожагар деп ирейбиле Өшкү деп кадай чурттап чораан. Чаңгыс оглунуң кадайы кеннинге олар мынча деп сагындырганнар: «Бис ийиниң адывысты билир-ле болгай сен, уруум, оон ыңай Кокай-оол, Бөружук, Кымчылаар деп беглериң база бар, олар адывысты билир-ле болгай, оваарымчалыг болур сен, көрем».

Уруг бир-ле хүн Кокайлыг-Кожагар деп черге өшкү-хоюн кадарып чорда, бөрүлер ооң өшкүлерин чип каалкан чүве-дир. Уруг-даа чоржаң аъдын кымчылаарга кымчызы сынып, тепсенирге эзеңгизи үстүп каар болган. Аъды база шимчевейн туруpкан. Уруг аалга чадаг маңнап келгеш, улуг бег, кунчуунга илеткээн: «Ужарның баарынга улуурлар келгеш, балааштарымны чип каалты. Чоржаң-Бораны чадап кагдым, каккыланырымга, каккыланырым сынды, тепсениримге теверим үзүлдү». Ирей, кадай келиниң ооң сагынгыр-тывынгызын чаптап, өөрүп бөрүге чиртиткен ийи-бир өшкү-хойларынга-даа улуг дыка хомудавааннар.

С. КУУЛАР.

Совет спорттуң тергииннери

ИДЕГЕЛ

1983 чылда Европа чемпионнары база делегей маргылдаазының мөңгүн шаңналының эдилекчилери Наталья Бестемьянова болгаш Андрей Букинниң чаа танцызын олимпий оюннарының үезинде орус аялгалар ударр. Сараевога эртер олимпиадага фигурлуг чуңгулаашкынга дээди шаңнал дээш маргылдаага бистиң кайгамчык бо спортчуларывыс киржир. Делегейниң үш дакпыр тиилекчилери англи спортчулар Джейн Торвилл биле Кристофер Дина оларбиле бо ийи спортчу дең туттуп болурунга оларның тренери Татьяна Тарасова бүзүреп турар.

Ол дөрт спортчу эң баштай боттарының күштерин 1979 чылда эрткен делегей чемпионадынга шенешкен. Бестемьянова биле Букин ынчан онгу, англичаннар тоску черни ээлээн. Ол үеден бээр бо спортчуларның аразынга кандыг-даа өскерилгелер болбаан, ынчалза-даа Бестемьянова биле Букин тиилелгени чедип ап болурунга идегеп турарлар. Днепропетровскиге спортчу белеткелдиң соонда Татьяна Тарасова кол сорулганың чедип алдынганын чугаалаан: «Ажык, артисчи бүдүштүг Натащаның кады танцылаар эжи аңаа кончуг тааржыр. Харын-даа чамдык таварылгаларда Букин ону арга бээр, бот-боттарын кайызы-даа эки билчир. Бестемьянова — Букин, канчаарга-даа, бот-боттарындан черле чыдып калышпас спортчулар. Пахомова — Горшков, Моисеева — Миненков оларның танцызында кол рольду херээжен тала ойнап турар, эр спортчулар оларга чүгле бараан болуп, техника болгаш стиль талазы-биле чеже-даа онзагай болза, оюннарга аңаа киржип турар. Бестемьянова биле Букинниң рольдары домей, дең. Натащаның чугаалап турары болза, белеткел шөлүнге Андрейни тудуп туруп бээрге, аңаа «өжежир», чаныксаза-даа, база туруптар. Ам Андрей саадаткаш туруп бээр. Наталья бажыңынче далажыксаар (суралгыг фигурист Игорь Бобрин-биле Натащаның кудазы июньда эрткен). Ийи спортчу өг-бүлелер хостуг үезин кады эрттиреринге ынак.

Спортка кады белеткенип эгелээнин Натаща биле Андрейниң кайызы-даа күзелдии-биле сактырлар. Фигурлуг чуңгулаашкын секциязынга Наталья Бестемьянованы (ол 1960 чылдың январь 7-де төрүттүнген) ада-иези алды харлыында тургузуп каан. Уруу онза спортчу чедиишкиннерлиг болурун Бестемьяновтар билбээн, неделя санында ийи-үш эвес, хүннүң-не шөлге келирин башкы аданезинден дилээн. Бирги спортчу разрядты он бир харлыында бичии Натаща чедип алган. Чылдар эртип турган. 1976 чылда чурттуң чемпионадынга Натаща алдыгы черни ээлээн. Ол дээрге баштайгы улуг чедиишкин. Дараазында удаа ол чүгле онгу черге дүшкен. Чеже-даа дүрген, хаак дег ээлгир, онза уран-даа болза, программада үш дакпыр шураашкын чок болганындан ол кудулай берген. Ол мергежилгени чеже-даа кызыткаш, чадап каан. Дараазында сезонда Татьяна Тарасова мынча дээн: «Дошка чеже ужар-турар сен, танцыже кирип көр». Бир каш неделялар эрткен, кады танцылаарын Андрей саналдаан.

Кичээлдер соонда баш уу-биле улчуп чиде бербезин дээш чеди харлыг Андрейни ада-иези фигурлуг чуңгулаашкын секциязынга киирип каан. Андрей 1957 чылдын июнь онда төрүттүнген. Он харга чедир бичии оолакка спорттуң бо хевири түвектиг турган. Фигурлуг чуңгулаашкынга киришпес, аңаа маңнаар, тенектенир дээш чылдагаан тыварынга ол улуг туралыг турган. Он харлыг ооллу танцы бөлүүнге киирип, Ольга Абанкинага кожуп каан. Танцылап билбезинге ол чөгенип турган. Чоруй шуудай берген. Хөй чылдарның дургузунда олар кады танцылап, ойнап келгеннер. Үе эртип турган. Ийи аныяк кижи кады өг-бүле тудуп алган. Ынчан улуг спортту олар каапканнар. Ынчалза-даа Андрей катап киржи берген.

Эң-не баштай Бестемьянова биле Букин делегей маргылдаазынга бир дугаарында 1979 чылда кирген. Ол чыл бо кайгамчык спортчуларның тиилелгелиг оюннарының эгези болган.

В. МЕЛИК-КАРАМОВ.
ПМА.

АРААЛЫГ БООЛАР ЭЭЛЕРИНГЕ

Тыва АССР-ниң Иштики херектер министерствозу 1984 чылдың январь 1-ден май 1-ге чедир хамаатыларның хууда ажыглалында араалыг боолар-ны катап даңзылаар.

Айыттынган бооларын катап даңзылатпаан хамаатыларның оларны эдилээр эргезин казыыр.

Араалыг бооларны катап даңзыладыр талазы-биле айтырыг тургузар чериниң адрези: Кызыл хоорайның Ленин кудумчузунуң № 18 бажың, ИХМ-ниң ниитиниң корум-чурумун камгалаар килдис, кабинет № 317, паспортту, бооңу болгаш ону ажыглаар чөпшээрелди алгаш келир.

ИНВАЛИДТЕРНИҢ БОЛГАШ ПЕНСИОНЕРЛЕРНИҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ!

1984 чылдың январь 1-ден эгелээш, санаторий-курорт эмнелгезинче путёвкаларны социал хандырылганың хоорай болгаш район килдистери дамчыштыр тускайлаар апаар ын инвалидтерге болгаш пенсионерлерге Тыва АССР-ниң Социал хандырылга министерствозу дыңнадып турар. Ынчангаш билдириишкиннерни чурттап турар черлериниң аайы-биле социал хандырылга килдистеринче киирерин дилеп турар.

Персоналдыг пенсионерлерге путёвкаларны социал хандырылганың район (хоорай) салбырларының чагыып ёзугаар Тыва АССР-ниң Социал хандырылга министерствозу бээр.

МАШИНАКЧЫ ЧҮНҮ САГЫЗА ЭКИЛ?

Бижик кагар машинакчыларның чамдыктары холдарымның сиирлери аарыыр, карактарым дүрген шылаар, аажок хорадаачал апардым деп бо-ла хомудап чугаалап олурарын дыңнаар бис. Мындыг байдал күш-ажылды болгаш дыштаныылганы шын эвес организастаанындан тыптыр.

Машинакчы кижи ажылдап олурар үезинде холдарынга таарымчалыг байдалды тургузуп, дурт-сынын дорт, эптиг кылдыр олуруп алгаш ажылдаар. Машинакчының холдары бижик кагар машинаның үжүктери-биле дең турар кылдыр сандайның бедиин таарыштырып алыр херек. Стол биле сандайның аразы база ажылдап олурар машинакчыларның салаалары кайы-даа үжүктү белени-биле базып, хаптар хире хемчээлдиг болуру чугула. Ажыл үезинде шимчээшкинниң кол-ла чүъгү салаалар болгаш билек чүстеринге онаажып турар. Ажылды шын эвес организастаанындан машинакчының холдары аарыыр, дүрген туруучал апаар, а оон кедерезе салаалар ыжып эгелээр. Ол бүгү машинакчының нерви системазынга багай салдарны чедирер.

Машинакчы парлап олурар үезинде кичээнгейлиг хап олургаш, кандыг-бир чылдагаандан кичээнгейин чардыктырары частырытта чедирер. Ынчангаш машинакчы кижи өй-тавы-биле ажылдаарынга чаңчыгары чугула.

Ол ышкаш ажыл биле дыштаныылганы шын аралаштыр организастап билири кончуг ажыктыг. 55 минута ажылдаан сөөлүнде 5 минута дыштаныры албан болур. Дыштанып турар үеде ыяап-ла сула шимчээшкинниг гимнастиканы кылып, өрээлге ынай-бээр кылаштаары эрге-жок чугула. А дүштеки чем чапсарында дора-ла дээрге 15 минута иштинде арыг агаарга агаарлап кылаштаары кончуг ажыктыг.

Ол ышкаш ажылдап эгелээриниң мурнунда болгаш ажыл хүнүнүң ийиги чартыында сула шимчээшкинниң гимнастиказын кылыры албан. Чүге дээрге гимнастика кижиниң организминиң ажыл-чорудулгазын сайзыраңгайжыдып, шимченгир чорукту экижидип турарындан кижиниң өй-тавында ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп турар.

Оон ыңай бүдүн ажыл хүнүнде кылыр бүгү-ле ажылды канчаар хуваап, таарыштырып алыры база улуг ужур-дузалыг болур. Арай чиик ажылдарны хүннүң ийиги чартыының сөөлгү шактарында кылза эки.

Республиканың Санитар-чырыдыышкын бажыңы.

ТВ

ДЕКАБРЬ 28-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Үе». 8.40 — Эртенги гимнастика. 8.55 — «Аян-чорукчулар клуву». 9.55 — «Человек на полустанке». Уран-чечен телефильм. 11.00 — Телемедээлер. 11.05—14.15 — Чапсар. 14.15 — Телемедээлер. 14.35 — «Аныяк директорнуң амыдыралындан». Саратов областың «Бартеневский» совхозунуң директору А. И. Ульянкинниң дугайында документалдыг телефильмниң баштайгы үндүрүлгези. 15.25 — Уйгур аныяктарының «Яшлык» деп ансамблиниң концерти. 15.55 — «Буратинонуң дээлгелгези». 16.30 — Төп телевидениениң болгаш Бүгү-эвилел радиозунуң улуг симфония оркестри С. Рахманиновтуң чогаалдарын күүседир. 18.00 — «Одаар чүүлдү камнаар». Кывар-чаар материалдарны чөп ажыглаарының дугайында телеочерк. 18.30 — «Күш-ажыл кичээлинге — кончуг эки демдек». Документалдыг фильм. 18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — Шүлүк чогаалы. С. В. Смирнов. Төрүттүнген хүнүнден бээр 70 харлааныынга. 19.50 — «Ногаан фургон» деп уран-чечен телефильмниң баштайгы үндүрүлгези. А. Козачинскийниң база ындыг аттыг тоожузун ёзугаар. 1-ги сериязы. 21.00 — «Үе». 21.35 — «Ногаан фургон» деп уран-чечен телефильмниң 2-ги сериязы. 22.45 — Бөгүн делегейде. 23.00 — 23.30 — Эрткен неделяда спорт.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика. 8.15 — «Чылыг бажың». Документалдыг телефильм. 8.35 — Физика. Электрилиг схемаларны тудуштуруп тур бис. 9.05; 13.00 — Немец дыл. Өөредилгениң 2-ги чылы. 9.35 — «Чылдар болгаш кижилер». Кинопрограмма: «Сахалинниң коммунистериниң дугайында чугаалар», «Политиктиг билиг системазында өөредилгениң проблемниг методу». 10.05 — Эстетиктиг кижизидилге. 10.35; 11.35 — Ниити биология. 9 класс. Эволюцияның илерээшкини болур органиктиг делегейниң системазы. 11.05 — Ада-иелер, силерге. 12.05 — Астрономия. 10 класс. Ай. 12.35 — Зоология. 7 класс. Куштар канчап чүге ужуп чоруурул? 13.30 — 18.30 — Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — «Бис орус дылды өөренип турар бис». Тыва дылда өөренип турар 1-ги класстың школачыларынга телешкола. 7-ги кичээл. 18.55 — Мультфильм. 19.00 «Делегей байдалының дугайында тайылбыр» (тыва дылда). 19.15 — «Азияның төвү». Программада: «Социалистиг чарыштың хүн демдеглели»; «Соңгулдаларга уткуштур». Кызыл хоорkүүскомунуң даргазының оралакчызы Н. Л. Верхотурованың чугаазы; Гастрольная афиша-84; Телемедээлер (орус дылда). 19.45 — Телемедээлер (тыва дылда). 19.55 — Чарлалдар.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг удунар, чаштар!». «Морозко». 20.15 — «Ону силер кылып шыдаар силер». 21.00 — «Үе». 21.35 — 22.15 — Лыжа спортунуң талазы-биле бүгү-эвилел маргылдаалары. «Красногорскиниң лыжа оруу».

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

агаар

Республикага шокар булуттаар, чагбас. Хат кошкак. Дүне агаарның температуразы 37—42, чамдык черлерге 33 градус соор. Хүндүс 27—32, чамдык черлерге 23 градус чедир соор.

Автоoруктарга эртенги үеде туманнаар.

Кызылга биче булуттаар. Дүне агаарның температуразы 38—40, хүндүс 27—29 градус соок болур.

КИНО

ДЕКАБРЬ 28-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Орёл и Решка» 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.30, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Руслан и Людмила» 9.30, **«Дьявольское оружие»** 12.20, 14.40, 18.30, **«Летаргия»** 16.30, 20.20 шактарда.

«ВОСТОК»: «Знахарь» 14.30, 17.20, 20.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «У опасной черты» 14.30, 16.20, 18.10, 20.30 шактарда.

Редакцияның адрези: 667000, Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу бажың № 3. Теле фоннары: Редакторнуң 2-24-63 редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-23-54, харыысалгалыг секретарының 2-23-35 секретарнаттың 2-23-35 партийжи амыдырал болгаш үлетпүр килдистериниң 2-31-75 пропаганда болгаш совет тургузуг килдистериниң 2-37-13, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация килдизиниң 2-20-60 культура килдизиниң 2-23-54 кодээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Солун неделяда 6 катап үнер.

Чагыг № 2070.

Тыва АССР-ниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле күрүне комитединиң типографиязы. Кызыл, Щетинкин биле Кравченко кудумчузу, бажың № 1: ТС—00298.